SBA
SLOVAK | BUSINESS | AGENCY

Stratégia podpory malého a stredného podnikania na Slovensku

1. verzia

BRATISLAVA
2026

Spolufinancovaný Európskou úniou
PROGRAM SLOVENSKO
MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Vydavateľ: Slovak Business Agency

© SBA, Bratislava, 2026

Všetky práva vyhradené.

Údaje, ktoré sú obsahom tejto publikácie, je možné použiť len s uvedením zdroja.

Neprešlo jazykovou úpravou

Obsah

Zoznam tabuliek ... **3**
Zoznam grafov ... **3**
Úvod ... **4**
Vízia pre podnikanie MSP na Slovensku ... 4
1 Stav a vývoj MSP ... **6**
2 Medzinárodné porovnanie ... **9**
3 Regulačné prostredie ... **13**
3.1 Problematické skutočnosti pri tvorbe regulačného rámca ... 14
3.2 Strategické opatrenia ... 17
4 Podnikateľské vzdelávanie ... **19**
4.1 Strategické opatrenia ... 21
5 Začatie podnikania ... **23**
5.1 Strategické opatrenia ... 25
6 Financovanie MSP ... **26**
6.1 Strategické opatrenia ... 27
7 Inovácie MSP ... **28**
7.1 Strategické opatrenia ... 30
8 Digitalizácia MSP ... **31**
8.1 Strategické opatrenia ... 33
9 Internacionalizácia MSP ... **34**
9.1 Strategické opatrenia ... 36
10 Zelená ekonomika ... **38**
10.1 Strategické opatrenia ... 39
11 Znevýhodnené skupiny ... **40**
11.1 Strategické opatrenia ... 41
Zoznam zdrojov ... **42**

Zoznam tabuliek

Tab. č. 1: Počet aktívnych podnikateľských subjektov podľa veľkostných kategórií podnikov v roku 2025 na Slovensku 6
Tab. č. 2: Ilustrácia frekvencie zmien vybraných zákonov 16
Tab. č. 3: Počet startupov na milión obyvateľov (2022) 21

Zoznam grafov

Graf č. 1: Vývoj počtu MSP podľa právnej formy v rokoch 2016-2025 na Slovensku 6
Graf č. 2: Odvetvová štruktúra MSP v roku 2025 na Slovensku 7
Graf č. 3: Umiestnenia vybraných krajín v IMD World Competitiveness Ranking (2005–2025) 10
Graf č. 4: Postavenie vybraných krajín v medzinárodných rebríčkoch 11
Graf č. 5: Prekážky podnikania podľa názoru malých a stredných podnikateľov 12
Graf č. 6: Dá sa podľa vás podnikať tak, aby ste neporušili žiadny zákon? 17
Graf č. 7: Prekážky zavádzania inovácií 29
Graf č. 8: Poradie krajín podľa DESI 2022 31
Graf č. 9: Objem exportu realizovaný MSP a počet MSP, ktoré exportujú, 2025, objem exportu v eur (práva os) 34
Graf č. 10: Podiel exportu MSP do tretích krajín realizovaných MSP z hľadiska objemu, 2023 35

Úvod

Malé a stredné podniky (ďalej aj ako „MSP) tvoria základný pilier (nielen) slovenskej ekonomiky. Predstavujú viac ako 99 % všetkých podnikateľských subjektov na Slovensku (približne 0,67 mil. subjektov) a zamestnávajú približne 75 % pracovnej sily v podnikateľskom sektore. Najvyššia koncentrácia MSP je v Bratislavskom kraji (cca 25 %). MSP prispievajú približne 30 % k celkovému exportu Slovenska[1]. Hlavnými exportnými partnermi sú krajiny Európskej únie (EÚ), najmä Nemecko, Česká republika a Rakúsko.

Na MSP sú kladené očakávania v rôznych strategických oblastiach, ktoré reflektujú hlavné výzvy a príležitosti súčasného podnikateľského prostredia. Tie sa definujú dlhodobo najmä na úrovni EÚ, parciálne sa premietajú do národných iniciatív, ale ich implementácie nie je dostatočná, resp. je pomalá a nekonzistentná, čo Slovensko odsúva v medzinárodných porovnaniach stále na nižšie priečky a v realite zhoršuje podnikateľské prostredie na Slovensku.

Napriek ich významu, MSP dlhodobo čelia systémovým bariéram, ktoré obmedzujú ich rast, konkurencieschopnosť a schopnosť adaptovať sa na nové výzvy. Podporné nástroje, ktoré majú tieto bariéry zmierňovať, nie sú udržateľné. Nevyhnutná je preto jednoduchý plán rozvoja MSP. Umožní zjednotiť ciele, nástroje a zodpovednosti v kľúčových oblastiach, ako sú zelená a obehová ekonomika, digitalizácia, podnikateľské vzdelávanie, kvalita podnikateľského prostredia, podpora rozbehu podnikateľskej činnosti, poradenské služby, prístup k financovaniu, medzinárodný presah, výskum, vývoj, inovácie a podpora podnikania znevýhodnených skupín. Zavedenie takejto stratégie prinesie viacero výhod aj MSP. Zlepší sa prehľadnosť a predvídateľnosť podpory, čo posilní schopnosť podnikov plánovať rozvojové aktivity a využívať dostupné nástroje. Lepšie zacielenie podporných mechanizmov prispeje k tomu, že pomoc sa dostane k podnikom, ktoré ju najviac potrebujú. Nevyhnutnou súčasťou takejto stratégie bude aj systematické sledovanie výsledkov a dopadov jednotlivých opatrení s cieľom zabezpečiť ich priebežné zlepšovanie a prispôsobovanie meniacim sa podmienkam.

Čitateľ môže vnímať tento dokument ako základ pre rámcovú politiku v oblasti podpory MSP, ako materiál, ktorý inšpiruje politických predstaviteľov Slovenska a ktorého návrhy si môže politická reprezentácia Slovenska osvojiť vo vyššej alebo nižšej miere. Z tohto hľadiska ide o návrh, ktorý je ale možné pretaviť do konkrétnych politických a hospodárskych opatrení, ktoré je rovnako možné napojiť na viaceré podporné programy EÚ.

Vízia pre podnikanie MSP na Slovensku

Malí a strední podnikatelia (MSP) sú nosným podnikateľským systémom hospodárstva Slovenskej republiky. Svoje podnikateľské aktivity napĺňajú na základe vlastného presvedčenia, princípov slobody v podnikaní s cieľom dosahovania vlastných a individuálne definovaných ekonomicko-spoločenských úspechov.

Verejný sektor pri napĺňaní činností malých a stredných podnikov pôsobí ako subjekt vytvárajúci všeobecne platné pravidlá, ktoré umožňujú nerušené rozvíjanie týchto činností. To znamená, že v maximálnej miere umožňuje rýchly vznik a zánik jednotlivých foriem podnikania, zaťažuje malé a stredné podniky minimálnymi regulačnými a administratívnymi povinnosťami, vytvára vhodné podnikateľské prostredie pre rozvoj malého a stredného podnikania, aplikuje princíp "najprv myslieť v malom" a explicitne vynecháva tento sektor

[1] Hodnota exportu bez započítania zahraničných osôb.

pri aplikácií nadmerného finančného a regulačného zaťaženia. To sa prejavuje dvojako: Slovensko sa umiestňuje na popredných priečkach medzinárodných porovnaní v tejto oblasti a o slovenské podnikateľské prostredie majú eminentný záujem aj zahraniční malí a strední podnikatelia.

Národné a nadnárodné ciele politík podpory malého a stredného podnikania v oblastiach ako, tvorba a aplikácia regulácií, poskytovanie poradenstva, prístup k financiám, internacionalizácia, digitalizácia, inovačná a výskumno-vývojová agenda, environmentálna agenda, podpora znevýhodnených skupín, či zabezpečovanie podnikateľského vzdelávania sú podporované z verejných zdrojov. Pomoc v týchto oblastiach je adresná, dobrovoľná, regionálne vyvážená a merateľná voči cieľom.

1 Stav a vývoj MSP

Jedným zo základných ukazovateľov charakterizujúci stav sektora MSP je ich početnosť. V roku 2025 dosiahol počet aktívnych MSP na Slovensku 669 967 subjektov, čo predstavuje oproti roku 2024 medziročný pokles o 2 %. MSP tak naďalej tvoria takmer celú podnikateľskú základňu na Slovensku, konkrétne 99,9 % všetkých podnikateľských subjektov. Najväčší podiel z tejto skupiny majú mikropodniky (0–9 zamestnancov), ktoré tvoria približne 98 %.

Tab. č. 1: **Počet aktívnych podnikateľských subjektov podľa veľkostných kategórií podnikov v roku 2025 na Slovensku**

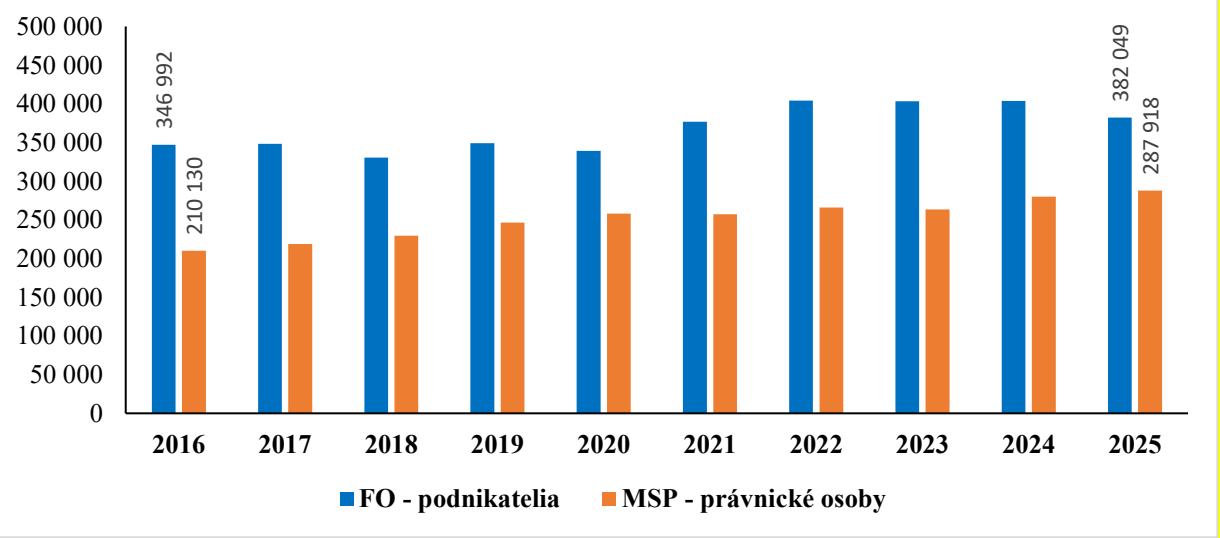
Veľkostné kategórie	Počet 2025	v %	Počet 2024	Index 2025/2024	Rozdiel
Mikropodniky (0-9)	653 818	97,5%	667 872	0,98	-14 054
Malé podniky (10-49)	13 482	2,0%	13 386	1,01	96
Stredné podniky (50-249)	2 667	0,4%	2 679	1,00	-12
Veľké podniky (25P a viac)	661	0,1%	664	1,00	-3
Spolu MSP	669 967	99,9%	683 937	0,98	-13 970
Spolu podnikateľské subjekty	670 628	100,0%	684 601	0,98	-13 973

Zdroj: Štatistický úrad SR, spracované SBA

Z hľadiska **vývoja početnosti**, zaznamenali MSP v uplynulej dekáde pozitívny trend. Kým v roku 2016 bolo evidovaných 557 122 MSP, v roku 2025 ich počet vzrástol na 669 967, čo predstavuje celkový nárast o viac než 112 845 152 subjektov, teda o 20,3 %.

Z hľadiska **právnej formy** na Slovensku dlhodobo **prevládajú fyzické osoby – podnikatelia**, ich podiel na celkovom počte MSP však vykazuje postupný pokles (z cca 62 % podielu fyzické osoby – podnikatelia v roku 2016 na cca 57 % v roku 2025.

Graf č. 1: **Vývoj počtu MSP podľa právnej formy v rokoch 2016-2025 na Slovensku**

Zdroj: Register organizácií ŠÚ SR, spracované SBA

Relatívne **stabilný vývoj** vykazuje počet osôb podnikajúcich ako **slobodné povolania** (aktívne), pričom najvyšší počet dosiahli v roku 2022, a to 23 635. Počet samostatne hospodáriacich roľníkov vykazuje klesajúci trend od roku 2020, pričom v roku 2025 predstavoval absolútny počet samostatne hospodáriacich roľníkov 3 049.

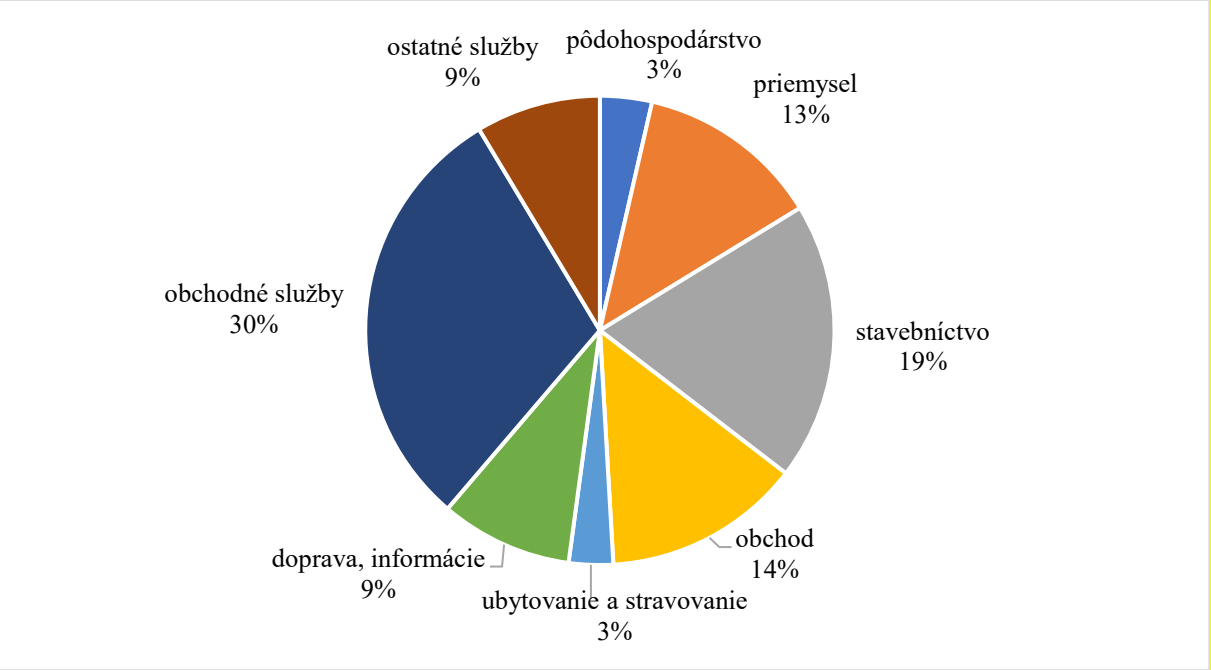
MSP na Slovensku dlhodobo **zamestnávajú** približne 1,4 milióna ľudí, čo predstavuje 75 % všetkých zamestnaných osôb v podnikateľskom sektore. Najväčší podiel si udržiavajú fyzické osoby – podnikatelia, ktorých počet sa od roku 2016 zvyšoval s výkyvmi, pričom v roku 2025 dosiahol hodnotu 655 250 a priemerná miera zamestnanosti bola v sledovanom období na úrovni 642 175 osôb. Stabilne rastúci trend možno pozorovať aj pri mikropodnikoch, kde počet zamestnaných osôb vzrástol z približne 227 tisíc v roku 2016 na viac ako 277 tisíc v roku 2025.

Z dlhodobého hľadiska je **najväčší záujem o podnikanie na Slovensku** v sektore obchodné služby (sektor SK NACE K až N) a stavebníctvo. Najnižší záujem z dlhodobého hľadiska vykazuje sektor pôdohospodárstva a sektor ubytovanie a stravovanie.

Odvetvová štruktúra podnikov na Slovensku je z pohľadu jednotlivých veľkostných kategórií podnikov značne diferencovaná. MSP s počtom zamestnancov 50-249 sa vyznačujú vyšším zastúpením odvetvia priemyslu. U mikropodnikov a malých podnikov je naopak dosahované vyššie zastúpenie odvetvia stavebníctva a služieb.

Na Slovensku sa MSP podieľajú na tvorbe pridanej hodnoty spolu 55,1 %, čo je o niečo viac ako priemer EÚ (51 %).

Graf č. 2: **Odvetvová štruktúra MSP v roku 2025 na Slovensku**

Zdroj: Register organizácií ŠÚ SR, spracované SBA

Dôležitým ukazovateľom je aj produktivita práce, ktorá odráža výkonnosť a konkurencieschopnosť MSP. Slovenské MSP dlhodobo zaostávajú v úrovni produktivity práce za svojimi konkurentmi v krajinách EÚ.

Slovensko patrí medzi krajiny s najnižšou produktivitou práce v mikropodnikoch (17,2 tis. eur), pričom zaostáva za priemerom EÚ (42,1 tis. eur) aj za susednými krajinami, ako sú Česko (28,3 tis. eur) či Poľsko (20,4 tis. eur). V kategórii malých podnikov (10–49 zamestnancov) dosahuje Slovensko hodnoty 33,8 a 39,2 tis. eur, čo je opäť pod priemerom EÚ (50,9 a 56,6 tis. eur).

Produktivita práce v stredných podnikoch je na úrovni 45,10 tis. eur, čo je porovnateľné s českými podnikmi (48,7 tis. eur), no stále zaostáva za vyspelými ekonomikami ako Nemecko (70,0 tis. eur), či Rakúsko (91,0 tis. eur). Vo veľkých podnikoch dosahuje Slovensko 51,7 tis. eur, čo je výrazne pod priemerom EÚ (86,8 tis. eur) a ďaleko za krajinami ako Írsko (359,4 tis. eur) alebo Švédsko (104,6 tis. eur).

Vývoj počtu novovzniknutých MSP na Slovensku v období rokov 2016 až 2023 poukazuje na výrazný rast podnikateľskej aktivity. Kým v roku 2016 vzniklo na území Slovenskej republiky celkovo 58 838 MSP, v roku 2023 to už bolo 97 129, čo predstavuje nárast o viac ako 65 %. Zmena rastového trendu nastala v nasledujúcich dvoch rokoch, počas ktorých sa počet novovzniknutých MSP znížil na 86 098 v roku 2025. Najvyššia koncentrácia novozaložených podnikov je dlhodobo v Bratislavskom kraji. V priebehu poslednej dekády je však najvýraznejší nárast badateľný aj vo východoslovenských krajoch. Naproti tomu kraje ako Banskobystrický a Žilinský rástli miernejším tempom.

2 Medzinárodné porovnanie

MSP predstavujú chrbtovú kosť ekonomík na celom svete. Ich schopnosť uspieť je však ovplyvňovaná čoraz náročnejším prostredím – globálnym aj domácim. V medzinárodnom kontexte čelia geopolitickým otrasom ako vojna na Ukrajine, narušenie dodávateľských reťazcov, rastúci protekcionizmus (napr. zavedenie ciel zo strany USA) a zvýšené nároky na udržateľnosť a zelenú transformáciu. Paralelne prebieha digitálna revolúcia, ktorá zásadne mení pravidlá podnikania, výroby, služieb aj spotrebiteľského správania.

Na národnej úrovni čelí podnikateľské prostredie na Slovensku ďalším závažným výzvam: zvýšenie DPH, zavedenie transakčnej dane, právna neistota, oslabená dôvera v súdnictvo a legislatívny proces, ako aj časté prijímanie zákonov v skrátenom legislatívnom konaní. Tieto faktory negatívne vplývajú na podnikateľské rozhodovanie a ochotu MSP investovať do svojho rozvoja.

V takomto kontexte nadobúdajú medzinárodné hodnotenia a odporúčania novú dôležitosť. Nejde len o rebríčky – ide o diagnostické nástroje, ktoré pomáhajú pomenovať systémové nedostatky a poskytujú inšpiráciu na zlepšenie. Pre malú a otvorenú ekonomiku, akou je Slovensko, je kľúčové tieto hodnotenia nielen sledovať, ale aktívne ich pretavovať do podoby verejných politík.

Slovenské podnikateľské prostredie prešlo po roku 1989 významnými transformačnými zmenami, ktoré priniesli obdobie reformného entuziazmu a na začiatku milénia vyústili do prezývky „tatranský tiger“. Rovná daň, reformy trhu práce a prílev zahraničných investícií priniesli Slovensku rastúcu reputáciu v oblasti podnikania a konkurencieschopnosti. K pozitívne vnímaným reformám patrilo najmä zavedenie rovnej dane, ktorá v sebe spojila zjednodušenie daňového systému, elimináciu výnimiek a zvýšenie transparentnosti výberu daní. Slovensko sa stalo jednou z prvých krajín v regióne, ktoré prijali takto radikálne daňové opatrenie, čo zvýšilo jeho atraktivitu pre investorov. V rovnakom období došlo aj k liberalizácii trhu práce, najmä zjednodušením pravidiel zamestnávania, znížením administratívnej záťaže pre zamestnávateľov, znížením odstupného a predĺžením skúšobnej doby.

Reforma Zákonníka práce vytvorila flexibilnejší rámec pre pracovné pomery, čo v danom období podporilo zamestnanosť - nezamestnanosť klesla z 18,5 % v roku 2002 na 13,3 % v roku 2006, čo bol jeden z najrýchlejších poklesov v rámci EÚ. Ďalej reštrukturalizácia bankového sektora, prijatie zákona o verejnom obstarávaní založeného na princípoch otvorenosti a hospodárskej súťaže, ako aj dôchodková reforma, ktorá zaviedla kapitálový druhý a neskôr aj tretí pilier. Prijaté boli aj nové pravidlá fiškálnej politiky vrátane zákona o rozpočtových pravidlách a prísnejších kritérií pre zadlžovanie verejného sektora. Investičné stimuly boli zamerané na strategické odvetvia a vytváranie pracovných miest, čo spolu s masívnou privatizáciou a ambicióznou reformou verejných financií prispelo k tomu, že Slovensko sa stalo – aspoň na istý čas – vzorom reformnej dynamiky v strednej a východnej Európe, oceňovaným medzinárodnými inštitúciami aj ratingovými agentúrami. No tento impulz sa ukázal ako krátkodobý.

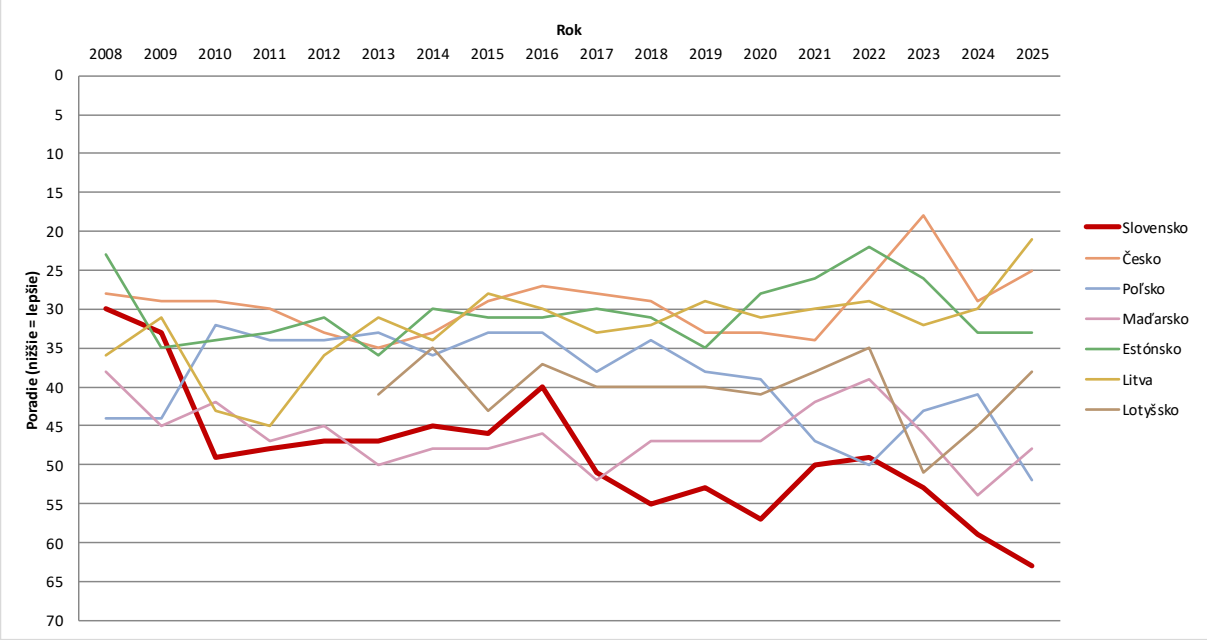
Reformný náskok sa však v nasledujúcich rokoch postupne strácal – najskôr zrušením rovnej dane (2013), ktoré znamenalo koniec daňovej predvídateľnosti, následne sériou zvyšovaní DPH (z 19 % na 20 % v roku 2011, dočasne až 21 %, dnes až 23 %), opakovanými zmenami v odvodovom zaťažení práce a zavádzaním sektorových daní bez dôslednej analýzy dopadov (napr. bankový odvod od roku 2012, osobitný odvod pre regulované odvetvia). Právne

a regulačné prostredie sa stalo čoraz menej stabilným aj pre časté novelizácie zákonov v skrátenom legislatívnom konaní a absenciu riadnych konzultácií s podnikateľským prostredím.

Významný dopad mala aj nejasná a nestála stratégia v čerpaní eurofondov, ako aj slabá podpora MSP. V oblasti zamestnávania začali podnikateľov postupne zaťažovať ďalšie nepriame náklady: povinné rekreačné poukazy zavedené v roku 2019 pre firmy nad 49 zamestnancov, zvýšenie príplatkov za prácu cez víkend a v noci, ako aj opakované zvyšovanie minimálnej mzdy bez previazanosti na produktivitu práce. Paralelne došlo aj k zníženiu odvodov do druhého piliera, čo signalizovalo odklon od dlhodobo udržateľnej dôchodkovej reformy a prenášanie budúcich nákladov na podnikateľský sektor. K tomu sa pridali aj nové daňové experimenty ako transakčná daň (účinná od 04/2025), ktorých dopad na podnikateľské prostredie nebol dostatočne vyhodnotený. Tieto faktory prispeli k tomu, že sa Slovensko postupne posunulo z reformného lídra medzi krajiny, ktoré podnikateľský sektor skôr oslabujú než strategicky rozvíjajú.

Spomínané medzinárodné porovnania poukazujú na stagnáciu a pokles Slovenska. Napríklad v *IMD World Competitiveness Ranking 2024* sa Slovensko za 20 rokov prepadlo z 30. miesta (2005) na 59. miesto (2024) a systematicky zaostáva (v roku 2025 sa umiestnilo na 63. mieste)[2]. Mnohé z odporúčaní, ktoré medzinárodné organizácie adresujú Slovensku nie sú nové. Objavujú sa v hodnoteniach Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD), Európskej komisie (EK), Svetovej banky, International Institute for Management Development **(**IMD) a pod. opakovane už viac ako dve dekády.

Graf č. 3**: Umiestnenia vybraných krajín v IMD World Competitiveness Ranking (2005–2025)**

Zdroj: Vlastné spracovanie

OECD vo svojich správach identifikuje ako zásadné nedostatky napríklad nízku mieru inovácií, slabé prepojenie medzi výskumným a podnikateľským sektorom, alebo nedostatočné využitie výhod jednotného trhu EÚ. Zvýrazňuje skutočnosť, že a síce Slovensko má jednu z

[2] https://www.imd.org/

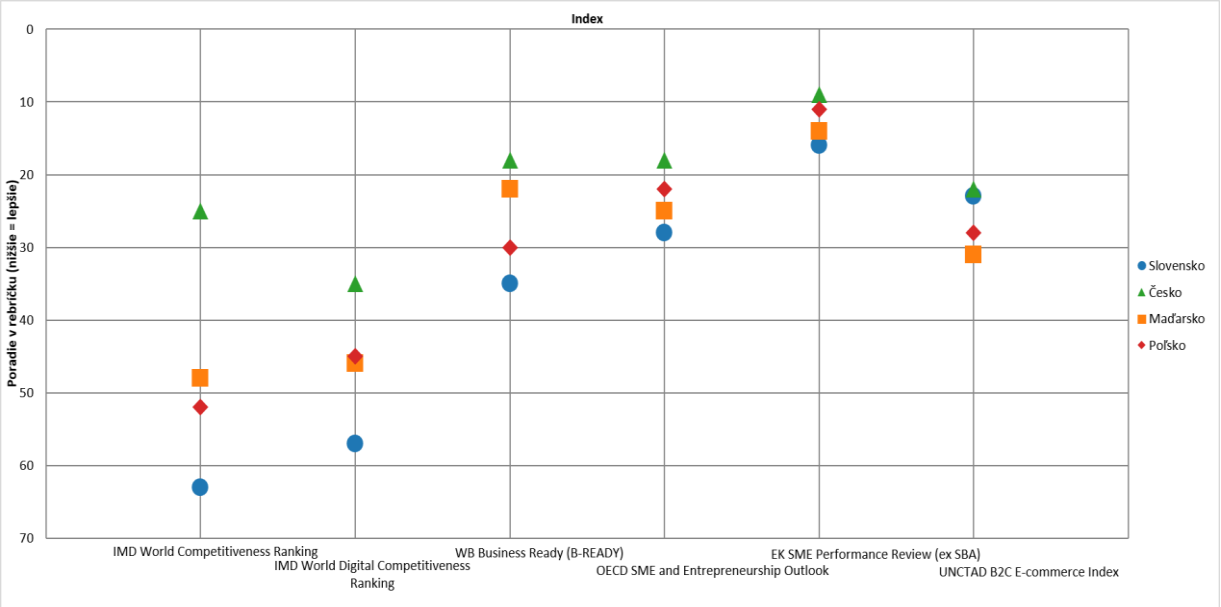
najvyšších mier zakladania nových podnikov v OECD, avšak prevažujú mikrofirmy a individuálni podnikatelia, čo naznačuje potrebu podpory rastu a internacionalizácie MSP.

Vyššie spomínaný IMD World Competitiveness Ranking 2025 poukazuje na riziká tykajúce sa automobilového sektoru v súvislosti so zavádzaním ciel zo strany USA. IMD zároveň poukazuje na konsolidáciu zameranú na zvyšovanie daňových príjmov štátu, bez dodatočného škrtania výdavkov štátu, odliv mozgov, vysoké ceny energií a prevládajúcu infláciu.

Európska komisia v *SBA Scoreboard* opakovane upozorňuje na to, že slovenské MSP výrazne zaostávajú v oblasti internacionalizácie a schopnosti prenikať na zahraničné trhy, pričom ich účasť na e-commerce aktivitách patrí k najnižším v EÚ. Podnikateľské zručnosti, ako aj miera podnikateľského vzdelávania zostávajú pod úrovňou európskeho priemeru, čo oslabuje pripravenosť firiem reagovať na vývoj trhu a meniacu sa zákaznícku bázu[3].

Rebríček *Business Ready* Svetovej banky[4] prezentuje v rámci hodnotenia regulačného rámca Slovenska „papierovo" solídne výsledky, slabinou je operačná efektívnosť. Aplikácia zákonov v praxi (napr. čas na získanie stavebného povolenia alebo dĺžka súdnych konaní) ťahá Slovensko nadol. Podľa *Business Ready* je Slovensko vnímané ako najbyrokratickejší štát V4, kde procesy trvajú dlhšie a stoja firmy viac času než u susedov. Spoločným menovateľov viacerých medzinárodných porovnaní je zložitý, nestabilný a málo predvídateľný legislatívny rámec, ktorý tvorí významnú bariéru podnikania na Slovensku.

Graf č. 4**: Postavenie vybraných krajín v medzinárodných rebríčkoch**

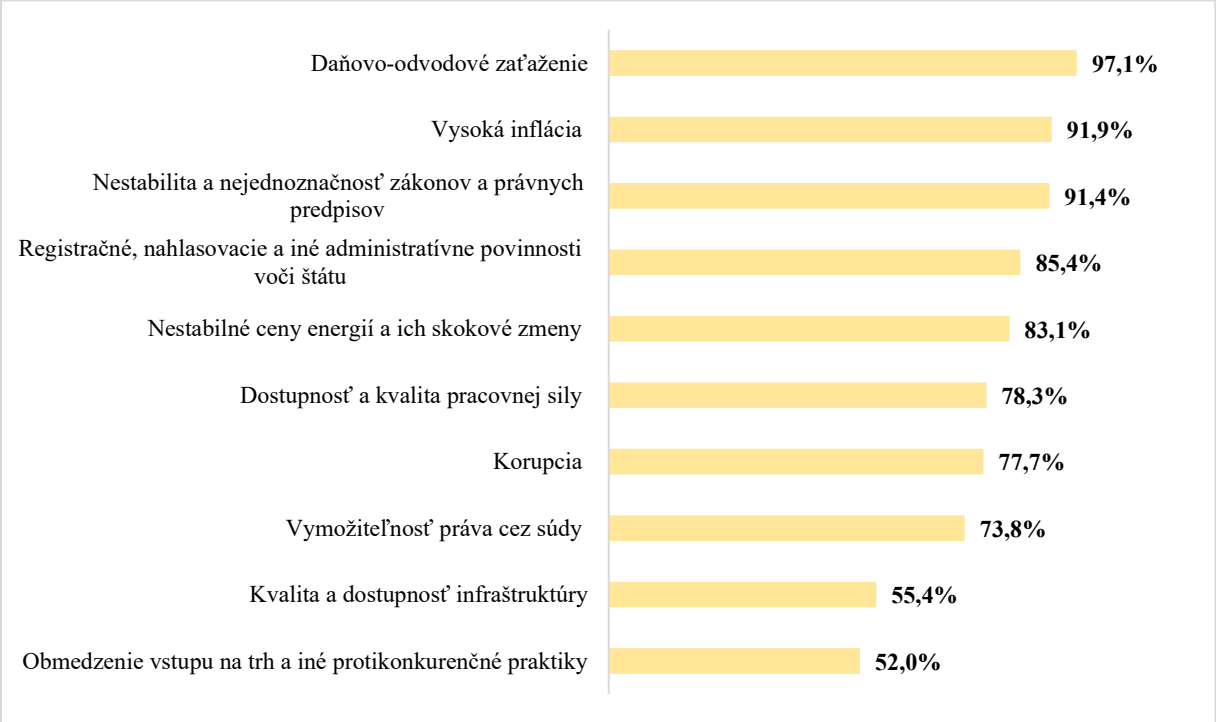
Zdroj: Vlastné spracovanie

Dáta a medzinárodné porovnania podnikateľského prostredia, resp. podmienok pre podnikanie malých a stredných podnikateľov na Slovensku potvrdzujú aj domáce **prieskumy**. Pre malých a stredných podnikateľov je pri fungovaní a ďalšom raste podnikania najvýznamnejšou prekážkou daňové-odvodové zaťaženie. Tento faktor považuje za miernu,

[3]https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/sme-strategy-and-sme-friendly-business-conditions/sme-performance-review_en#policy-studies
[4] https://www.worldbank.org/en/businessready

vážnu alebo rozhodujúcu prekážku až 97,1 % respondentov. Z výsledkov prieskumu z roku 2025 *Názory MSP na kvalitu podnikateľského prostredia na Slovensku* ďalej vyplýva, že MSP považujú za významnú prekážku aj vysokú mieru inflácie (91,9 %). Treťou významnou prekážkou je nestabilita a nejednoznačnosť zákonov a právnych predpisov (91,4 %). Za významnú prekážku považujú MSP aj registračné, nahlasovacie a iné administratívne povinnosti voči štátu (85,4 %). Nestabilné ceny energií a ich skokové ceny sú prekážkou pre 83,1 % MSP. Sektor MSP neustále pociťuje problémy aj na pracovnom trhu. Problém s dostupnosťou a kvalitou pracovnej sily označilo za prekážku až 78,3 % oslovených MSP. Medzi významnejšie bariéry v podnikaní na Slovensku respondenti zaradili tiež korupciu (77,7 %) a vymožiteľnosť práva súdnou cestou (73,8 %). Pre 55,4 % oslovených MSP predstavuje prekážku v podnikaní kvalita a dostupnosť infraštruktúry na Slovensku. Obmedzenie vstupu na trh a iné protikonkurenčné praktiky považuje za prekážku polovica (52,0 %) malých a stredných podnikateľov.

Graf č. 5: **Prekážky podnikania podľa názoru malých a stredných podnikateľov**

Zdroj: SBA, prieskum Názory MSP na kvalitu podnikateľského prostredia na Slovensku, 2025

3 Regulačné prostredie

Kvalitné podnikateľské prostredie je jedným zo základných predpokladov rozvoja malých a stredných podnikov. Jeho úroveň významne ovplyvňuje schopnosť MSP rásť, inovovať, expandovať na nové trhy a zvládať ekonomické a technologické zmeny.

Podnikateľské prostredie je zásadne určované kvalitou regulačného rámca a mierou administratívneho zaťaženia, pričom rovnako dôležité sú aj súvisiace faktory, ako predvídateľnosť a stabilita verejných politík. Týka sa totiž všetkých MSP. Kvalita podnikateľského prostredia a regulačného rámca na Slovensku nie je izolovaná, ale do veľkej miery ovplyvňovaná aj členstvom Slovenska v Európskej únii, ale aj OECD, ktoré dlhodobo (približne 20 rokov) predstavujú deregulačné a debyrokratizačné iniciatívy s cieľom zlepšiť/zjednodušiť podnikanie v EÚ (na druhej strane ho neustále komplikujú novými povinnosťami pre podnikateľov, takže ich efekt sa vo veľkej miere stráca). Tie sú následne formálne prenášané v rôznej intenzite aj do národných iniciatív, ako napríklad *Programové vyhlásenie vlády SR* a reformné aktivity Ministerstva hospodárstva SR - ako gestora agendy lepšej regulácie na Slovensku.

V kontexte **hodnotenia legislatívneho a regulačného prostredia sa Slovensko** v medzinárodných porovnaniach dlhodobo nachádza v priemerných až podpriemerných pozíciách. Tieto umiestnenia odrážajú pretrvávajúce výzvy v oblasti kvality regulácií, predvídateľnosti práva, efektivity verejnej správy a úrovne elektronizácie služieb pre podnikateľov.

OECD Regulatory Policy Outlook 2025 poukazuje na to, že Slovensko naďalej čelí výzvam v oblasti efektívnosti regulačného rámca, kvality konzultačných procesov a vyhodnocovania reálnych dopadov regulácií, čo môže negatívne vplývať na predvídateľnosť podnikateľského prostredia. Zároveň dokument zdôrazňuje význam systematického zapájania stakeholderov, transparentnosti regulačných procesov a dôslednejšieho ex post hodnotenia regulácií ako kľúčových predpokladov pre znižovanie zbytočnej regulačnej záťaže a zlepšovanie kvality podnikateľského prostredia.

V rebríčku IMD World Competitiveness Yearbook 2025 patrí Slovensko k najslabším krajinám v oblasti efektivity verejnej správy a právneho rámca – najmä kvôli nízkej predvídateľnosti, častým zmenám legislatívy a vysokej nákladovosti dodržiavania predpisov.

Podnikateľské prostredie na Slovensku prešlo v uplynulých rokoch turbulentným vývojom, ktorý reflektuje kombináciu pozitívnych reforiem, ale aj viacerých opatrení s negatívnym dosahom na podnikateľské subjekty. Na jednej strane sa realizovali iniciatívy zamerané na znižovanie byrokracie, digitalizáciu verejnej správy, podporu malých a stredných podnikov a zvyšovanie transparentnosti legislatívneho procesu. Ministerstvo hospodárstva SR (ďalej aj ako „MH SR“) pripravilo *Stratégiu lepšej regulácie – RIA 2020*, ktorá bola vládou prijatá ešte v roku 2018. MH SR zaviedlo a vylepšilo viaceré nástroje lepšej regulácie s cieľom znížiť administratívnu záťaž a celkovo zlepšiť podnikateľské prostredie, vrátane MSP (antibyrokratické balíčky, princíp 1in2out, povinné ex-post hodnotenie regulácií s vplyvmi na podnikateľské prostredie, ochrana pred neopodstatneným goldplatingom či Test MSP). Na strane druhej - popri snahe o reformy regulácie podnikateľského prostredia však výrazne vzrástla regulačná a daňová neistota. Zavádzanie nových daní (napr. transakčná daň), zvyšovanie daňových sadzieb (napr. DPH, daň z príjmov právnických osôb), časté a nepredvídateľné legislatívne zmeny či obchádzanie štandardného legislatívneho

procesu (skrátené legislatívne konania) prispeli k poklesu dôvery podnikateľov a zníženiu atraktivity podnikateľského prostredia. Zároveň platí, že aj mnohé spomenuté pozitívne zmeny zlyhávajú. Slovensko síce patrí medzi krajiny s formálne zavedeným systémom hodnotenia vplyvov na podnikateľské prostredie a MSP (ako konštatujú aj medzinárodné hodnotenia), no jeho využitie v rozhodovacích procesoch, tvorbe alternatív a reálnom znižovaní regulačnej záťaže zostáva výrazne obmedzené.

Hoci bol nástroj 1in2out[5] úspešne implementovaný v roku 2022 a priniesol určitý nárast kvality podkladov, jeho efektívnosť naráža na výnimky a chýbajúce dáta.

Z pohľadu odporúčaní je vhodné zvýšiť dôraz na včasnú identifikáciu regulačných nákladov už v počiatočných štádiách prípravy materiálu, aby bolo možné v rovnakom materiáli navrhnúť aj kompenzačné opatrenia. Cieľom mechanizmu by nemalo byť iba formálne plnenie kvantitatívneho pravidla „1 in – 2 out“, ale najmä reálne znižovanie nadmernej regulačnej záťaže, zlepšovanie podnikateľského prostredia a podpora konkurencieschopnosti a produktivity podnikateľských subjektov.

Ďalším nástrojom zavedeným v rámci skvalitňovania regulačného procesu je systém ex post hodnotenia, ktorého cieľom je priebežne posudzovať účinnosť a praktické dopady prijatých právnych predpisov po ich nadobudnutí účinnosti. Väčšina ex-post hodnotení regulácií s vplyvmi na podnikateľské prostredie, vypracovaných od roku 2022, sa zameriava na konkrétne problematické regulácie v právnych predpisoch, ale nerieši ex post hodnotenie právnych predpisov ako celkov, alebo systémové problematiky, ako napr. daňovo-odvodové zaťaženie a podobne (výnimka z procesu ex post hodnotenia). Nevyužívaný zostáva aj potenciál konzultačného procesu pri príprave regulácií. Podľa *SBA Fact Sheet EK 2023*[6] až 68 % slovenských MSP považuje administratívne zaťaženie za prekážku rastu, čo je výrazne nad priemerom EÚ.

3.1 Problematické skutočnosti pri tvorbe regulačného rámca

1. **RIA sa neuplatňuje na poslanecké návrhy a pozmeňujúce návrhy:**
   Na rozdiel od vládnych návrhov zákonov, pre návrhy zákonov predkladané poslancami v pléne či vo výboroch neplatí normatívna povinnosť vypracovať doložku a analýzy vybraných vplyvov podľa Jednotnej metodiky na posudzovanie vybraných vplyvov, rovnako ani povinne legislatívne zakotvené pripomienkové konanie. Medzi poslanecké návrhy zákonov, ktoré boli prijaté bez riadneho pripomienkového konania a kvalifikovaného posúdenia vplyvov patrí napríklad novela zákona o publikáciách, ktorou sa zaviedol inštitút „právo na opravu“,[7]

[5] Mechanizmus znižovania byrokracie a nákladov predstavuje praktické uplatnenie princípu „one in – two out“, ktorého cieľom je systematicky znižovať regulačné a administratívne zaťaženie podnikateľského prostredia. V zmysle bodu 6.2 Jednotnej metodiky je predkladateľ povinný za každé jedno euro nových nákladov pre podnikateľské prostredie (IN) identifikovať opatrenia na zníženie existujúcich nákladov minimálne v dvojnásobnej výške (OUT).[5]

[6] https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/sme-strategy-and-sme-friendly-business-conditions/sme-performance-review_en

[7] Zákon č. 189/2025 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 265/2022 Z. z. o vydavateľoch publikácií a o registri v oblasti médií a audiovízie a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o publikáciách) a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 264/2022 Z. z. o mediálnych službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o mediálnych službách) v znení neskorších predpisov s účinnosťou od 1. augusta 2025

či novela zákona o slobodnom prístupe k informáciám, ktorou sa zaviedlo spoplatnenie poskytovania informácií.[8]

2. **Chýba podpora vlády pre analýzu vplyvov na podnikateľské prostredie:**
   Zatiaľ čo v oblasti rozpočtových dopadov existuje okrem jasnej metodiky aj reálna politická podpora (nakoľko ministerstiev sa dotýka reálny vplyv na pridelené finančné prostriedky), pri testovaní dopadov na MSP ide najmä o formálne dodržiavanie metodických požiadaviek bez konkrétnych výsledkov. Nástroje ako SME Test sú teda súčasťou procesu, ale ich praktické využitie je slabé (aj z dôvodu, že sa pracuje s abstraktnými číslami, ktoré znáša externá strana – podnikatelia).
3. **Netransparentné monitorovanie legislatívnych zmien:**
   Podnikateľský sektor nemá prehľad o tom, ako sa návrhy menia od predloženia do NR SR až po finálne schválenie. Ak chce niekto sledovať ich vývoj, musí si manuálne preštudovať všetky záznamy. Chýba automatizovaný systém pre sledovanie zmien a publikovanie vyhodnotení upozornení (absentujúca reforma portálu Slov-lex).
4. **Podpora reformám zostala izolovaná v metodických kruhoch:**
   RIA komisia sa stretáva sporadicky (napr. len raz ročne) a nemá dostatok autority zo strany vlády ani podpory na ministerskej úrovni. OECD a IMF zdôrazňujú potrebu silnejšej koordinácie a autority na presadzovanie RIA a SME Testu (OECD recommendation).
5. **Antibyrokratické balíčky bez ex-post hodnotenia účinku:**
   Hoci sa vyhlásili početné balíčky a očakávané resp. dosiahnuté úspory spolu presahujú spolu stovky miliónov eur (414 presadených opatrení s dosiahnutými úsporami 581 mil. eur na podnikateľské prostredie [9]), výzvou do budúcnosti zostáva najmä kontinuálne monitorovanie a hodnotenie skutočného dopadu týchto opatrení na podnikateľské prostredie.
6. **Skrátené legislatívne konanie:**
   Obchádzanie štandardného legislatívneho procesu ohrozuje stabilitu podnikateľského prostredia. Pokiaľ zákony vznikajú bez riadnej diskusie, pripomienkovania a zapojenia odbornej verejnosti, hrozí, že právna úprava bude pre podnikateľov nekvalitná a nejasná. Za posledné roky bolo skrátené legislatívne konanie použité pri viacerých dôležitých návrhoch zákonov, ako napríklad novela Trestného zákona, či konsolidačné balíčky. Hoci zákon č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky umožňuje skrátené legislatívne konanie, uplatniť ho možno iba v prípade mimoriadnych okolností, keď môže dôjsť k ohrozeniu základných ľudských práv a slobôd alebo bezpečnosti alebo ak hrozia štátu značné hospodárske škody, pričom v skrátenom legislatívnom konaní sa nemusia dodržať procesné lehoty stanovené rokovacím poriadkom NR SR.

Málo komentovaným problémom je aj fakt, že podnikateľské prostredie na Slovensku vykazuje regionálne rozdiely v tom, ako verejná správa aplikuje rovnaké právne predpisy. MSP narážajú na rôzne požiadavky, dĺžky konaní či výklady úradov (stavebné povoľovanie v niektorých okresoch trvá 60 dní, inde aj 150+, rozdielne požiadavky na ohlásenie prevádzky, rozdielne nároky pri rovnakom type prevádzky od Slovenskej obchodnej inšpekcie (SOI) alebo inšpektorátov práce a pod.). Tieto rozdiely vyplývajú z chýbajúcich metodických usmernení, nízkej digitalizácie a personálnej poddimenzovanosti. Štát navyše nesleduje systematicky rozdiely v čase, nákladoch a kvalite služieb podľa regiónov, čo bráni cielenému zlepšovaniu. Frekvencia zmien zákonov s vplyvom na podnikateľské prostredie na Slovensku je dlhodobo vysoká a často prekračuje rámec stanovený zákonom č. 400/2015 Z. z. o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov, podľa ktorého by mali zákony s vplyvom na podnikateľské prostredie nadobúdať účinnosť

[8] Zákon č. 401/2024 Z. z. , ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov s účinnosťou od 1. marca 2025

[9] Dostupné na: https://zlepsipodnikanie.mhsr.sk/balicky/

len k 1. januáru alebo 1. júlu príslušného kalendárneho roka[10]. V praxi sa legislatívne zmeny prijímajú neplánovane počas celého roka, čo znižuje právnu istotu a predvídateľnosť podnikateľského prostredia.

Z pohľadu podnikania **11 najdôležitejších zákonov pre MSP** bolo v roku 2025 novelizovaných 33 krát. Zároveň len malé percento návrhov regulácií obsahuje riadne analýzy vplyvov na podnikateľské prostredie podľa Jednotnej metodiky na posudzovanie vybraných vplyvov, vrátanie mechanizmu 1in2out.

Tab. č. 2**: Ilustrácia frekvencie zmien vybraných zákonov**

TOP 11 najdôležitejších zákonov pre MSP	**Počet novelizačných dátumov od 1.1. do 31.12. kalendárneho roka**				
Názov právneho predpisu	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Obchodný zákonník	1	1	2	2	1
Zákon o dani z pridanej hodnoty	4	2	2	4	4
Zákon o dani z príjmov	5	6	6	4	6
Zákon o používaní ERP	1	0	0	0	1
Zákon o správe daní (Daňový poriadok)	3	7	3	3	1
Zákon o účtovníctve	1	3	2	2	3
Zákon o obchodnom registri	2	1	5	2	0
Zákon o sociálnom poistení	10	10	9	5	3
Zákon o zdravotnom poistení	8	7	3	3	4
Zákonník práce	3	7	3	3	5
Živnostenský zákon	2	3	3	5	5
Počet noviel celkom	40	47	38	33	33
Priemerný počet noviel zákonov za mesiac	3,3	3,9	3,2	2,8	2,8

Zdroj: Výročná správa lepšej regulácie v sektore MSP za rok 2025

Podľa výročných správ Ministerstva hospodárstva SR[11] a Slovak Business Agency[12] v roku 2023 z 237 už posudzovaných návrhov regulácií malo 155 identifikovaných vplyv na podnikateľské prostredie. Vplyvy však boli reálne kvantifikované iba v 74 prípadoch, t. j. 48 %, predstavovali sumu 302,35 mil. €. To znamená, že viac než polovica návrhov mala nedostatočne zhodnotený dopad na podnikateľov. Posudzovanie alternatív bolo výnimočné.

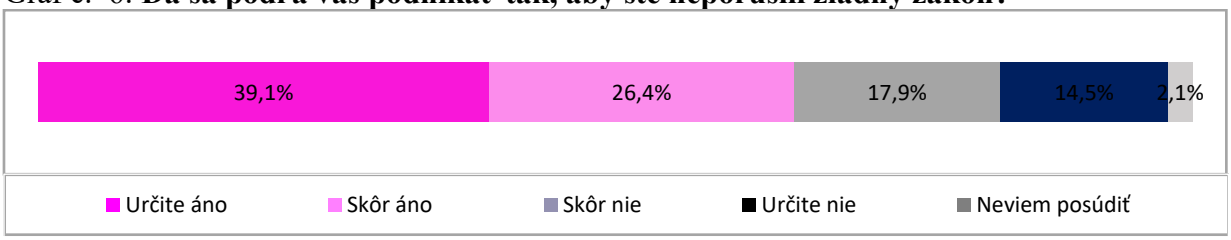
Podľa výročných správ Ministerstva hospodárstva SR[13] a Slovak Business Agency[14] v roku 2025 zo 417 už posudzovaných návrhov regulácií malo 96 identifikovaných vplyv na podnikateľské prostredie.

[10] § 19 ods. 6 prvá veta zákona č. 400/2015 Z. z. o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
[11] Výročné správy stálej pracovnej komisie legislatívnej rady vlády SR na posudzovanie vybraných vplyvov, dostupné na www.mhsr.sk
[12] Výročné správy lepšej regulácie v sektore MSP pripravované SBA, dostupné na www.lepsiezakony.sk
[13] Výročné správy stálej pracovnej komisie legislatívnej rady vlády SR na posudzovanie vybraných vplyvov, dostupné na www.mhsr.sk
[14] Výročné správy lepšej regulácie v sektore MSP pripravované SBA, dostupné na www.lepsiezakony.sk

Aj v roku 2025 však pretrvával v rámci materiálov predložených na posúdenie Stálej pracovnej komisii (Komisia) trend nedostatočného vyčísľovania nákladov – z 96 materiálov s identifikovaným vplyvom na podnikateľské prostredie vyčíslili predkladatelia vplyvy iba v 42 prípadoch, čo predstavuje 43,8 %. Medziročne došlo k zhoršeniu, v roku 2024 boli náklady vyčíslené pri 52 % materiáloch predložených na posúdenie Komisii.

Kritickú situáciu potvrdzujú aj prieskumy medzi podnikateľmi. Nestabilná legislatíva – ako problém ju vníma 9 z 10 MSP – sa vyskytuje na popredných priečkach bez povšimnutia už dlhé roky. Rovnako tak aj názor 33% podnikateľov, že podnikať bez porušenia zákona nie je možné.

Graf č. 6: **Dá sa podľa vás podnikať tak, aby ste neporušili žiadny zákon?**

Zdroj: SBA, prieskum Názory MSP na kvalitu podnikateľského prostredia na Slovensku, 2025

Podľa prieskumu z roku 2023 *Regulačná politika a podnikanie MSP* takmer polovica opýtaných malých a stredných podnikateľov hodnotí transparentnosť prijímania zákonov na Slovensku negatívne (48,9%), predvídateľnosť prijímania zákonov hodnotí viac ako polovica MSP negatívne (58,9%), čo sa týka rýchlosti prijímania zákonov, takmer polovica opytovaných MSP ju hodnotí negatívne (49,3%), Odbornosť pri prijímaní zákonov je negatívne hodnotená tiež u väčšiny mikro, malých a stredných podnikateľov na Slovensku (54,6%). Viac ako tri štvrtiny MSP na Slovensku (77,6%) si mysli, že štát a samospráva nezohľadňuje pri tvorbe zákonov a regulácii záujmy malých a stredných podnikateľov.

3.2 Strategické opatrenia

- Znížiť počet skrátených legislatívnych konaní a zaviesť prísnejšie podmienky pre jeho uplatňovanie.
- Zaviesť prísnejšie pravidlá pre vkladanie ustanovení, ktoré vecne nesúvisia s predmetom návrhu zákona (tzv. prílepky).
- Rozšíriť pravidlá agendy lepšej regulácie aj na reguláciu prijímanú na základe zákonodarnej iniciatívy poslancov a výborov NR SR (napr. povinná Analýza vplyvov na podnikateľské prostredie s kvantifikáciou vplyvov, stanovisko Komisie pre posudzovanie vplyvov).
- Zvýšiť kvalitu materiálov predkladaných na posúdenie Stálej pracovnej komisii legislatívnej rady vlády, najmä čo sa týka vyčísľovania vplyvov.
- Pri zavádzaní nových alebo sprísňovaní existujúcich povinností, dôsledne uplatňovať princíp „one in – two out“, t. j. kompenzovať zvýšenie nákladov (IN) znížením nákladov (OUT) v dvojnásobnej výške. (princíp „one in – two out“ – jednu prijať, dve zrušiť).
- Zvýšiť mieru dodržiavania pravidla, podľa ktorého sa účinnosť zákonov s vplyvom na podnikateľské prostredie stanovuje k 1. januáru a k 1. júlu príslušného kalendárneho roka.
- Vyhnúť sa implementácii smerníc EÚ nad ich minimálny rámec, t. j. nevytvárať zbytočné rozširujúce povinnosti (tzv. efekt neopodstatneného goldplatingu).

- Posilniť konzultačné procesy pri tvorbe národnej legislatívy, prostredníctvom aktívnejšieho zapájania MSP a zástupcov podnikateľského sektora do tvorby regulácií, vrátane dôslednejšieho zohľadňovania ich návrhov a zlepšiť proces ex-post hodnotenia prostredníctvom zvýšenia účasti podnikateľských subjektov na konzultačnom procese.
- Zaviesť povinné a včasné konzultácie s MSP a zástupcami podnikateľského sektora pri všetkých návrhoch legislatívy EÚ s identifikovaným vplyvom na podnikateľské prostredie, s cieľom posilniť účasť MSP na tvorbe národných pozícií SR v raných fázach legislatívneho procesu EÚ.
- Skvalitniť procesy včasnej prípravy stanovísk SR k legislatívnym návrhom EÚ s cieľom zvýšiť schopnosť SR efektívne presadzovať svoje priority v legislatívnom procese EÚ.
- Znížiť administratívnu náročnosť, skrátiť a zjednodušiť procedúry pri získavaní a využívaní podpory pre MSP.
- Realizovať pravidelné prieskumy medzi MSP za účelom hodnotenia kvality podnikateľského prostredia, identifikácie regulačných bariér a posudzovania špecifických oblastí podnikania.

4 Podnikateľské vzdelávanie

Podpora podnikateľského vzdelávania sa v rámci Európskej únie dekády systematicky rozvíja ako súčasť širšej stratégie zvyšovania konkurencieschopnosti a inovatívneho potenciálu členských štátov.

V roku 2006 Európska komisia zaradila zmysel pre iniciatívu a podnikavosť medzi osem kľúčových kompetencií celoživotného vzdelávania. Tento koncept bol ďalej rozpracovaný v roku 2016, v rámci iniciatívy *EntreComp (Entrepreneurship Competence Framework)*[15], ktorá definuje podnikavosť ako schopnosť premietať nápady do spoločenských, kultúrnych, alebo ekonomických hodnôt. Hlavným cieľom podnikateľského vzdelávania teda nie je rozvíjať podnikavosť len v jeho úzkom chápaní, čo predstavuje zručnosti zamerané najmä na zakladanie firiem (vytváranie biznis modelov, legislatíva, finančná gramotnosť, marketing a pod.), ale zamerať sa na širšie chápanie tohto pojmu, teda podpora takých zručností, ako sú napríklad iniciatívnosť, sebapoznanie, odolnosť, schopnosť vidieť príležitosť, komplexné riešenie problémov, kreativita či kooperácia, teda rozvoj súboru mäkkých zručností, ktoré potrebuje každý jednotlivec bez ohľadu na to, či sa stane zamestnancom, alebo podnikateľom.

Na úrovni národnej politiky Slovenskej republiky sa podnikateľské vzdelávanie začalo výraznejšie objavovať v strategických dokumentoch najmä po vstupe do EÚ. Vláda SR v rámci viacerých strategických materiálov (napr. *Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania*, *Stratégia celoživotného vzdelávania*) deklaruje záujem podporovať rozvoj podnikateľských zručností, a to najmä medzi mladými ľuďmi a začínajúcimi podnikateľmi. Napriek týmto snahám sa však podnikateľské vzdelávanie na Slovensku realizuje skôr izolovane, bez centrálne koordinovanej stratégie a so slabým prepojením na potreby praxe.

Podnikanie ako kariérna voľba

Podľa prieskumu *Entrepreneurship in the EU and beyond*[16] by približne tretina obyvateľov Slovenska (33 %) v prípade možnosti výberu medzi rôznymi formami zamestnania uprednostnila samostatnú zárobkovú činnosť pred prácou v zamestnaneckom pomere. Tento podiel je v porovnaní s priemerom Európskej únie mierne nižší, kde preferenciu k samostatnému podnikaniu vyjadruje 37 % respondentov. Najvyššiu mieru preferencie podnikania ako kariérnej voľby vykazuje v krajinách EÚ Litva, kde ide až o 58% populácie.

To potvrdil aj prieskum z roku 2019 medzi MSP publikovaný v rámci dokumentu *Analýza podnikateľského vzdelávania*[17]. Navyše, podnikateľské zručnosti by sa podľa podnikateľov mali podporovať naprieč všetkými vyučovacími predmetmi – prostredníctvom rozvoja kreativity, zodpovednosti, schopnosti tímovej práce, strategického myslenia, rozhodovania a ochoty niesť zodpovednosť. Zástupcovia MSP zároveň očakávajú, že absolventi budú disponovať praktickými zručnosťami a proaktívnym postojom k práci, nie len znalosťami z oblasti ekonómie, jazykov, či IKT.

Podnikatelia upozorňujú, že najväčší problém vidia v nedostatočnej schopnosti študentov prenášať teóriu do praxe. Výučba je podľa nich stále príliš teoreticky orientovaná a chýba jej praktický rozmer. Cenné sú totiž pracovné skúsenosti nadobudnuté už počas štúdia, a tak sú

[15] https://joint-research-centre.ec.europa.eu/entrecomp-entrepreneurship-competence-framework_en
[16] Flash Eurobarometer 354 (2012): https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/1024
[17] https://www.sbagency.sk/sites/default/files/analyza_podnikatelskeho_vzdelavania.pdf

pozitívne vítané iniciatívy, ktoré motivujú študentov k zapojeniu sa do pracovného života. Ďalej v praxi absolventom často chýbajú základné komunikačné zručnosti, schopnosť osobnej interakcie, či vyjednávania. Rovnako slabé sú podľa zástupcov MSP aj rozhodovacie schopnosti a ochota prijímať zodpovednosť.

V rámci medzinárodného prieskumu *Global Entrepreneurship Monitor (GEM)*[18] z roku 2023 experti na Slovensku hodnotili kvalitu podnikateľského vzdelávania na základných a stredných školách ako jednu z najslabších oblastí v rámci 49 zapojených štátov.

Experti poukazujú najmä na nedostatočné začlenenie podnikateľských tém do formálneho kurikula, absenciu praktických príkladov z reálneho podnikateľského prostredia a limitované kompetencie učiteľov v tejto oblasti. V podnikateľskom vzdelávaní po skončení strednej školy, kam spadá najmä vysokoškolské a celoživotné vzdelávanie, experti uviedli mierne vyššie hodnotenie – stále ho možno v európskom kontexte považovať za podpriemerné. Prieskum GEM v tomto smere koreluje so zisteniami iného prieskumu realizovaného Slovak Business Agency (SBA) a Združením podnikateľov Slovenska (ZPS) z roku 2019/2020, týkajúceho sa rozvoja podnikateľského vzdelávania realizovaného na 80 základných a 80 stredných školách po celom Slovensku[19]. Prieskum poukázal na to, že podnikateľské vzdelávanie na školách sa vnímalo ako nedostatočné – predovšetkým z pohľadu praktickosti a prispôsobenia potrebám moderného podnikateľského prostredia. Upozornil na slabé prepojenie teórie s praxou, nízku motiváciu učiteľov venovať sa podnikateľským témam a absenciu systematickej metodickej podpory. Identifikoval rozdielne chápanie podnikavosti medzi školami a podnikateľmi. Zatiaľ čo riaditelia škôl ju vnímali najmä ako schopnosť založiť si firmu, čo odráža úzky, tradičný pohľad na chápanie podnikavosti, ktoré sa zameriava najmä na ekonomickú stránku podnikania, podnikatelia ju definovali širšie: ako kombináciu iniciatívy, samostatnosti a riešenia problémov. Zároveň sa však riaditelia vyjadrili, že podnikateľské zručnosti by mali byť súčasťou vzdelávacieho procesu už na školách, ale pociťujú, že súčasný systém im neposkytuje dostatočné možnosti na kvalitnú implementáciu takéhoto vzdelávania. Často poukazujú na nedostatok odborných materiálov, metodických príručiek a kvalifikácie učiteľov v tejto oblasti.

Obdobné výsledky potvrdzuje za ostatných 20 rokov aj testovanie *PISA* (od roku 2022 skúma aj tvorivé myslenie - ako schopnosť produktívne sa zapájať do vytvárania, vyhodnocovania a vylepšovania nápadov, čo môže viesť k originálnym a efektívnym riešeniam, vytváraniu nových poznatkov a k pôsobivým prejavom predstavivosti)[20], s malými výnimkami, sú výsledky slovenských žiakov hlboko pod priemerom krajín OECD.

Výsledky expertného hodnotenia z prieskumu GEM 2023 – túto situáciu aj kvantifikuje, kedy podnikateľské vzdelávanie na školách bolo hodnotené ako jedna z najslabších zložiek podnikateľského ekosystému. Vysokoškolské a mimoškolské vzdelávanie získalo o niečo vyššie hodnotenie, no i tak zaostáva za európskym priemerom.

[18] https://www2.gemconsortium.org/report/gem-slovensko-2022-2023-podnikanie-na-slovensku-viac-dorazu-na-inovacie-a-digitalizaciu

[19] https://cms.npc.sk/aktuality/makke-zrucnosti-potrebuje-kazdy-kto-sa-chce-uplatnit-na-pracovnom-trhu-dnes-aj-v-buducnosti

[20] https://www.minedu.sk/pisa-hodnotila-tvorive-myslenie-skore-slovenskych-ziakov-je-pod-priemerom-zlepsenie-prinesu-aj-rozbehnute-vzdelavacie-reformy/

Kľúčovou výzvou sa v slovenských podmienkach ukazuje byť nielen výraznejšie zapojenie primárneho a sekundárneho stupňa škôl (zvlášť všeobecnovzdelávacích) do systematického rozvoja podnikateľského vzdelávania žiakov, ale najmä predprimárneho vzdelávania. Túto potrebu nevidia len v krajinách ako Fínsko a Estónsko, kde na predprimárne vzdelávanie kladú vysoký dôraz. Táto potreba vychádza aj z *Európskej charty pre malé podniky*, ktorá bola schválená členskými štátmi už v roku 2000 a hovorí o potrebe rozvoja podnikateľského ducha a nových zručností už od ranného veku. Všeobecné vedomosti o podnikaní a podnikavosti je dôležité, podľa charty, učiť na všetkých úrovniach škôl.[21] Aj kvalita vzdelávania sa môže odrážať v počte zakladaných startup podnikov.

Tab. č. 3: **Počet startupov na milión obyvateľov (2022)**

Krajina	Počet
Estónsko	1090
Litva	706
Česko	126
Slovensko	97
Poľsko	80

Zdroj: Dealroom 2021, Statista 2022, Startups and Global Startup Ecosystems 2023[22]

Podľa štatistických údajov z rokov 2021 a 2022 je ich počet v jednotlivých krajinách EÚ výrazne odlišný. Slovensko je v tomto ukazovateli treťou najmenej úspešnou krajinou s počtom 97 startupov na milión obyvateľov. Výrazne tak zaostáva aj za priemerom EÚ, ktorý má hodnotu 269 začínajúcich inovatívnych firiem.

4.1 Strategické opatrenia

- Vytvoriť inštitucionálne zabezpečenie agendy podnikateľského vzdelávania, ustanoviť zodpovedný subjekt, ktorý zabezpečuje dohľad nad postupmi a cieľmi v oblasti podnikateľského vzdelávania a koordinuje činnosť ostatných subjektov zapojených do podnikateľského vzdelávania; stanoviť zodpovednosť a úlohy týchto subjektov.
- Zahrnúť tému podnikateľského vzdelávania do strategických materiálov týkajúcich sa výchovy a vzdelávania na Slovensku, zdôrazňovať význam a potrebu podnikateľského vzdelávania.
- Zlepšiť prípravu vzdelávacích materiálov pre stredné školy týkajúce sa podnikateľského vzdelávania napríklad v spolupráci so záujmovými združeniami (SBA, ZPS a pod.).
- Pripraviť usmernenia (tzv. guidelines) k rozvoju a výučbe podnikateľských kompetencií pre pedagógov na všetkých stupňoch vzdelávacieho systému.
- V rámci podpory celoživotného vzdelávania zahrnúť do celoživotného vzdelávania tiež podnikateľské vzdelávanie.
- Podporovať rozvoj podnikateľských zručností pomocou nových a kreatívnych spôsobov vyučovania a štúdia už od základných škôl.
- Podporovať inovatívne spôsoby vzdelávania a fungovania študentských iniciatív na vysokých školách, ktoré rozvíjajú praktické skúsenosti študentov s podnikaním.
- Podporovať projekty a iniciatívy zamerané na rozvoj podnikateľského ducha a podnikateľských kompetencií mladých ľudí.
- Monitorovať a pravidelne vyhodnocovať naplnenie stanovených cieľov v oblasti podnikateľského vzdelávania a účinnosť jednotlivých postupov.

[21] https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/8a6fc78c-cf4f-45e1-a1ee-2c98622eaef7
[22] https://www.researchgate.net/publication/373013850_Startups_and_Global_Startup_Ecosystems

- Rozšíriť podporu (napríklad zvýšenie možnosti venovať určité percento zo zaplatenej dane) pre mimovládne organizácie, ktoré sa zaoberajú podnikateľským vzdelávaním. Motivovať študentov stredných škôl k dobrovoľníc kej aktivite v mimovládnych organizáciách.
- V rámci vysokoškolského vzdelávania podpora akademických inkubátorov a špecializovaných centier pre deep-tech startupy a spin- offy. Cieľom opatrení v oblasti vysokoškolského vzdelávania musí byť prevoditeľnosť výskumu do praxe a podpora podnikateľského ducha vysokoškolských študentov, absolventov ako i doktorandov, s cieľom monetizovať akademický výskum a rozbehnúť vlastné podnikanie.
- Podporiť zvyšovanie informovanosti MSP a rodinných firiem o možnostiach správy majetku, generačného transferu a využívania trustových inštitútov (napr. nadačných či zvereneckých fondov) prostredníctvom prípravy praktických príručiek, metodických materiálov, poradenských programov a vzdelávacích aktivít zameraných na právne a daňové aspekty ochrany majetku a kontinuity podnikania. Súčasťou opatrenia by malo byť aj vytvorenie online portálu so vzorovými riešeniami a začlenenie tejto problematiky do existujúcich programov podpory rodinného podnikania.

5 Začatie podnikania

Kvalita a dostupnosť služieb pre začínajúcich podnikateľov, rýchlosť a jednoduchosť administratívnych procesov, ako aj transparentnosť legislatívnych a daňových pravidiel majú zásadný vplyv na ochotu a schopnosť občanov vstúpiť do podnikania. V tejto oblasti je dôležité nielen sledovať lehoty na začatie podnikania a možnosti registrácie, najmä pre mikropodnikateľov, ale aj dostupnosť poradenských a finančných programov, ktoré umožňujú zvládnuť prvé fázy podnikania.

Efektívne zjednodušenie procesov začatia podnikania, integrované služby a poradenská infraštruktúra patria k odporúčaniam Európskej komisie, OECD a ďalších medzinárodných inštitúcií ako kľúčové faktory konkurencieschopného podnikateľského prostredia. Už *Lisabonská stratégia* z roku 2000 deklarovala cieľ, aby bolo v členských štátoch EÚ možné založiť podnik do jedného týždňa a za symbolickú sumu, napríklad do 100 eur (Lisbon European Council, 2000, bod 13). Tento cieľ bol následne potvrdený v ďalších strategických dokumentoch, ako je *Small Business Act for Europe* (2008) či iniciatíva *Start-up and Scale-up* (2016), ktoré podporujú jednoduchý a dostupný začiatok podnikania ako jeden zo základných pilierov konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov v EÚ.

Procesy zakladania podniku sú stále administratívne náročné a časovo neefektívne v porovnaní s priemerom EÚ. Zatiaľ čo v Estónsku možno firmu založiť plne online do 24 hodín a s minimálnymi nákladmi (v priemere do 100 €), na Slovensku trvá celý proces podľa posledných údajov Európskej komisie v priemere 10 dní a náklady môžu presiahnuť 250 €[23]. Priemer EÚ sa pritom pohybuje okolo 5 pracovných dní a 100–150 €. Regionálne rozdiely v dostupnosti poradenských služieb a v kvalite podpory navyše prehlbujú nerovnomerné podmienky pre podnikateľov v rôznych častiach krajiny. Odstrašujúci efekt môže mať pre začínajúceho podnikateľa aj fakt, že v súvislosti s so zamestnaním zamestnanca príde do kontaktu až s 20 právnymi predpismi, ktoré sa vo väčšej či menšej miere týkajú zamestnávania alebo iných nárokov priamo vyplývajúcich zo zamestnania.[24]

V prípade zamestnania zamestnanca má zamestnávateľ na Slovensku množstvo povinností, ktoré začínajú nielen určením druhu a miesta výkonu práce. Pracovný pomer na dobu určitú môže byť uzatvorený len trikrát a dokopy môže byť doba určitá maximálne 24 mesiacov. Skončenie pracovného pomeru na dobu neurčitú znamená pre zamestnávateľa nutnosť výplaty odstupného. Pracovný čas je obmedzený na 40 hodín, v prípade mladistvého zamestnanca sa znižuje. Mzdové nároky sú určené podľa stupňa náročnosti práce. Za prácu nadčas a prácu vo sviatok, či víkend patria zamestnancovi špeciálne zvýhodnenia. Výmera dovolenky sa odlišuje podľa veku zamestnanca. Stravovanie je zamestnávateľ povinný buď zabezpečiť alebo zamestnancovi kompenzovať. Zamestnávateľ sa zamestnaním zamestnanca tiež zaviaže tvoriť sociálny fond, poskytuje cestovné náhrady v prípade pracovných ciest. Okrem povinností z hľadiska sociálneho a zdravotného poistenia vznikajú zamestnávateľovi povinnosti súvisiace tiež s ochranou osobných údajov zamestnanca, bezpečnosťou a ochranou zdravia zamestnanca.

[23] Zákonná lehota na zápis s.r.o. do Obchodného registra SR je 2 pracovné dni odo dňa doručenia úplného návrhu. V praxi sa však táto lehota často nedodržiava – dôvodom bývajú neúplné podania, formálne nedostatky, ako aj preťaženosť niektorých súdov. Podľa skúseností podnikateľov a advokátov trvá zápis s.r.o. v Bratislave, Banskej Bystrici či Prešove často 2 až 3 týždne.

[24] Viac informácií dostupných na: https://www.zps.sk/assets/files/2024-06-20-brozura-prvy-zamestnanec-01.pdf

Nedostatok informácií o možnostiach využívania podporných programov určených pre malých a stredných podnikateľov pociťuje podľa prieskumu *Postoje MSP k využívaniu podporných programov* (2025) viac ako polovica podnikateľov (53,3%). Zároveň z reprezentatívneho prieskumu SBA vyplýva, že takmer jedna tretina podnikateľov by uprednostnila výraznejšiu podporu prostredníctvom poradenstva pre podnikateľov, ako je tomu v súčasnosti. Zjednodušenie zakladania podniku, digitalizácia služieb[25], podpora dostupnosti poradenských a finančných služieb a súvisiacej infraštruktúry pre začínajúce podniky, podpora zelených a inovatívnych startupov, regionálna rovnomernosť prístupu k podporným službám pre začínajúcich podnikateľov a pod. patria medzi hlavné priority v oblasti rozvoja MSP – v súlade s medzinárodnými trendmi a požiadavkami podnikateľskej praxe. Viac ako polovica MSP zapojených v prieskume *Postoje MSP k využívaniu podporných programov* (2025) by podporu zo strany verejného sektora výraznejšie smerovala na podporu začínajúcich podnikateľov/startupov (54,8%) a mikropodnikov (52,3%).

V oblasti podpory začatia podnikania dosiahlo Slovensko v ostatných dekádach čiastkové pokroky, no viaceré pretrvávajúce výzvy limitujú efektívny rozvoj podnikateľskej základne, najmä v segmente mikropodnikov a startupov. Počet aktívnych MSP v SR dlhodobo rastie. Za posledných 15 rokov bol počet novovzniknutých MSP na Slovensku na vzostupe – od približne 60 500 nových subjektov v roku 2010 až po vyše 90 500 v roku 2024. Zároveň však veľa podnikov zaniká, v roku 2024 až takmer 61 000 firiem z dôvodu makroekonomických zmien, regulačných a daňových zmien, byrokracii, či neexistencii služieb na riešenie parciálnych problémov podnikov.

Problematickými oblasťami dlhodobo ostávajú absencia kontinuity vybudovaných poradenských kapacít, tým pádom aj nerovnomerná dostupnosť poradenských služieb, nízka integrácia poradenstva s dostupnými finančnými nástrojmi, vysoká administratívna náročnosť pri získavaní a kontrole pomoci, výpadky financovania služieb. Podľa už spomínaného prieskumu *Postoje MSP k využívaniu podporných programov* (2025) viac ako dve tretiny MSP (68,8%) vnímajú ako najvýznamnejšiu prekážku v rámci dostupnosti verejnej podpory pre podnikateľov vysokú administratívnu náročnosť.

Pritom **potenciál** na realizáciu podporných služieb je pomerne veľký. Podľa výsledkov viacerých prieskumov Slovensko v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ, ale aj s krajinami V4, zaostáva vo využívaní podporných programov pre MSP. Z výsledkov prieskumu *EK Access to Finance of Enterprises (2022)* napríklad vyplýva, že kým verejnú podporu (granty a finančné nástroje) v rámci EÚ využíva alebo plánuje využiť v budúcnosti viac ako 40% malých a stredných podnikov, na Slovensku sa k nej dostane kvôli limitovanej ponuke len 24% podnikateľov. Inak povedané, Slovensko stále disponuje značným potenciálom pre výraznejšie uplatňovanie rôznych podporných programov v sektore malých a stredných podnikov. Podľa výsledkov prieskumu SBA *Postoje MSP k využívaniu podporných programov (2025)* takmer polovica malých a stredných podnikateľov (49 %) plánuje v budúcnosti využiť verejnú podporu pre svoje podnikanie, čo poukazuje na dostatočný budúci potenciál využitia podporných programov pre MSP na Slovensku.

[25] V oblasti digitálnych verejných služieb je SR podľa DESI 2022 na 23. mieste z 27 krajín EÚ, pričom práve digitalizácia služieb spojených so začatím podnikania je jednou z najslabších oblastí.

5.1 Strategické opatrenia

- Zlepšiť prístup podnikateľov ku kvalitnému podnikateľskému poradenstvu, najmä v počiatočných fázach podnikania a zvýšiť informovanosť podnikateľov o možnostiach podporných programov určených pre MSP.
- Umožniť založenie voľnej živnosti aj osobám od 16 rokov veku, resp. umožniť podnikanie neplnoletých.
- Zjednodušiť a plne digitalizovať založenie akejkoľvek obchodnej spoločnosti.
- Znížiť poplatky za prvozápis a zmeny v OR SR. Poplatky sa vzťahujú aj na úkony, ktoré podnikateľ vykonáva z dôvodu zákonnej povinnosti, nie na základe vlastnej iniciatívy a je preto opodstatnené uvažovať o ich výraznom znížení.
- Znížiť požadované základné imanie spoločnosti s ručením obmedzeným (s.r.o.) 1 euro.
- Zaviesť inštitút všeobecnej voľnej živnosti (namiesto nutnosti vyberať zo zoznamu činností).
- Zjednodušiť systém minimálnej mzdy v Slovenskej republike odstránením šiestich stupňov náročnosti práce, ktoré sú v súčasnosti viazané na násobky základnej minimálnej mzdy.
- Oslobodiť mzdové zvýhodnenia od dane a odvodov do určitého limitu.
- Novelizovať Zákonník práce s cieľom zjednodušiť administratívne a finančné povinnosti zamestnávateľov, zvýšiť flexibilitu pracovnoprávnych vzťahov a odstrániť ustanovenia, ktoré v praxi spôsobujú neprimerané náklady alebo aplikačné problémy. Ide najmä o spružnenie pracovných úväzkov, zrušenie vekového nároku na vyššiu dovolenku, úpravu nárokov súvisiacich s materskou a rodičovskou dovolenkou, vrátane kumulácie dovolenky počas materskej a rodičovskej dovolenky či zrušenie poskytovania rekreačných a športových poukazov.
- Pokračovať v pravidelnom analytickom vyhodnocovaní vývoja novovznikajúcich MSP na základe dátovo podložených indikátorov.
- Vytvorenie jednotného národného portálu, ktorý bude slúžiť ako vstupný bod pre MSP a bude zabezpečovať centralizovaný prístup k informáciám, podporným službám a poradenským aktivitám pre podnikateľov realizovaných v SR, s cieľom zjednodušiť orientáciu MSP v systéme podpory. Súčasťou systému budú informácie o dostupných podporných schémach, finančných nástrojoch, mentoringových a vzdelávacích programoch, ako aj personalizované poradenstvo prostredníctvom vyškolených poradcov a live chat. Portál by mal prepájať podnikateľov s relevantnými inštitúciami a umožňovať prístup k podporným službám. Inšpiráciou pre Slovensko môže byť írsky model „one stop shop“ – National Enterprise hub.
- Vytvorenie siete regionálnych centier pre podnikateľov, typu „one-stop-shop“ situovaných v regiónoch Slovenska, ktoré budú zabezpečovať komplexné podporné a odborne garantované služby pre záujemcov o podnikanie, začínajúce podniky a existujúce MSP.

6 Financovanie MSP

Malé a stredné podniky potrebujú vhodné financovanie od začiatku svojho podnikania. Aj preto je téma prístupu k financovaniu dlhodobo obsahom rôznych dokumentov na úrovni Európskej únie, napríklad *Small Business Act for Europe*. Rovnako rezonuje na úrovni národných štátov, v prípade Slovenska napríklad aj v aktuálnom *Programovom vyhlásení vlády SR.*

Slovenské MSP podľa výsledkov prieskumu *Prístup MSP k financovaniu, vrátane financovania mikropodnikov a začínajúcich podnikov*[26] (2025) na rozbeh podnikania najčastejšie využívajú vlastné úspory (75,5 %). Z externých zdrojov financovania využívajú podniky najčastejšie bankový úver (14,5 %), lízing (5,1 %), prípadne úspory iných členov rodiny (6,7%). Finančné zdroje od investorov reportuje iba 3,7 % respondentov. Firmy na rozbeh svojho podnikania najčastejšie využívajú menej ako 5 000 eur (35,5 %), do 15 000 eur je to asi 29,9 % podnikov.

Dve tretiny podnikov (66,1%) deklarujú, že získavanie externých zdrojov nepredstavuje pre nich prekážku, naopak prekážku (či už miernu alebo vážnu) predstavuje získavanie finančných zdrojov pre takmer tretinu podnikov.

Pri **existujúcich podnikoch** je najčastejšou formou externého financovania lízing (21,3 %), povolené prečerpanie na bežnom účte (20,2 %), alebo bankový úver (18,6 % respondentov). Podniky využívajú aj podporu verejného sektora (8,3 %), formu pôžičiek od iných subjektov využilo asi 6 % respondentov. Financovanie prostredníctvom iných foriem, napríklad vydaním podnikových dlhopisov alebo formou kapitálového financovania využilo len 0,7%, resp. 0,8 % oslovených respondentov. V prieskume 54 % respondentov deklarovalo, že v uplynulých 12 mesiacoch nevyužilo žiadnu formu financovania.

Dlhové financovanie voči MSP má na Slovensku dve podoby. Jednou podobou je financovanie primárne prostredníctvom štátnych bánk. Okrem toho tieto štátne inštitúcie poskytujú MSP záruky, ktoré predstavujú nepriamu formu získavania kapitálu a uľahčujú prístup k financiám MSP. Najvýraznejším hráčom je v tomto kontexte SZRB (12,03 mil. EUR) a EXIMBANKA (8,7 mil. EUR). Druhou možnosťou, ako môžu MSP získať úverové financovanie, predstavujú úvery z komerčných bánk. Ako je uvedené vyššie (v prieskume medzi MSP) ide o jednu z najčastejších foriem financovania potrieb MSP. Kapitálový trh na Slovensku je pomerne zaostalý[27]. Burza cenných papierov v Bratislave (BCPB) obchoduje najmä dlhopisy, pričom trhová kapitalizácia majetkových cenných papierov obchodovaných a trhoch BCPB ku koncu roka 2023 dosiahla úroveň len 1,9 mld. eur. V roku 2023 bolo možné uzatvárať obchody s asi 81 emisiami podnikových dlhopisov. Burza neposkytuje špecializované segmenty, ako je napríklad trh START v Česku, ktorý je navrhnutý pre malé a stredné podniky. Problémom je tiež slabý dopyt domácich investorov po slovenských akciách, ako i relatívna zložitosť systému nákupu akcií. V súčasných

[26]https://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2025/05/Sprava-z-prieskumu_Pristup-k-financovaniu-2025_final.pdf

[27] Medzinárodné porovnanie Slovenska sa opiera o prieskum SAFE z roku 2022[27]. Slovensko patrí medzi krajiny, kde najviac zlyháva získavanie prostriedkov prostredníctvom kapitálových trhov. Slovenské MSP deklarovali ochotu financovať sa prostredníctvom tejto formy len v 5 % prípadov, pričom 0 % respondentov deklarovalo, že sa týmto spôsobom financuje. V krajinách ako napríklad Lotyšsko, Švédsko o tejto možnosti financovania uvažuje viac ako 40 % MSP.

podmienkach je pre investora jednoduchšie obchodovať akcie na zahraničnej, ako na slovenskej burze.

Problém financovania slovenského MSP spočíva najmä v nedostupnosti iných, ako tradičných foriem financovania prostredníctvom bánk a lízingových spoločností. Teda napríklad vo formách, ktoré reprezentujú crowdfunding/crowdinvesting[28], alebo fondy rizikového kapitálu - podiel investícií private equity na HDP je na Slovensku iba 0,033 % HDP, čo Slovensko zaraďuje na koniec rebríčka spomedzi vyspelých európskych krajín. Rovnako je na tom aj využívanie investícií od podnikateľských anjelov. Podľa údajov medzinárodnej organizácie EBAN bola na Slovensku v roku 2022 prostredníctvom 110 podnikateľských anjelov poskytnutá podpora podnikom vo výške 1,6 milióna eur. Tento zdroj financovania je na Slovensku marginálny a podľa údajov EBAN patríme k najhorším v Európe. Lídrom je v tomto smere Spojené kráľovstvo, kde bolo prostredníctvom podnikateľských anjelov odfinancovaných 11 000 projektov v sume 398 mil. eur. Napríklad v Dánsku, ktoré má počet obyvateľov podobne vysoký ako Slovensko bola hodnota odfinancovaných projektov v roku 2022 60 mil. eur. V Českej republike to bolo 15 mil. eur.

6.1 Strategické opatrenia

- Zavedenie mechanizmu „rollover relief“ pre reinvestície z exitov v rámci slovenských startupov.
- Zavedenie daňového zvýhodnenia pre investorov do začínajúcich slovenských MSP, daňová podpora tzv. angel investorov.
- Zjednodušenie procesu založenia investičného fondu s cieľom zvýšiť financovanie MSP.
- Plná a efektívna transpozícia smerníc AIFMD II a UCITS do slovenského právneho rámca.
- Zvýšenie zapojenia dôchodkových fondov do financovania MSP na Slovensku.
- Podpora skorých fáz financovania startupov prostredníctvom verejných prostriedkov.
- Verejné spolufinancovanie inkubačných a akceleračných programov.
- Podpora motivácie slovenských občanov investovať do alternatívnych nástrojov kapitálového trhu, ktoré priamo investujú do slovenských MSP – napríklad daňové oslobodenie v rámci crowdfundingu a podielových fondov investujúcich do slovenských MSP.
- Zavedenie a sfunkčnenie „soft“ nástrojov, ako napríklad zlepšenie úlohy vzdelávania jednotlivých MSP o alternatívnych spôsoboch financovania. Semináre a workshopy, vzdelávacie materiály, ktoré MSP ukážu cestu aj v prípade vstupu minoritného akcionára do firmy výmenou za kapitál na rýchlejší rast.
- Ďalšia podpora už aktuálnych nástrojov kapitálového trhu (napr. oslobodiť príjem z predaja akcií alebo obchodných podielov, prípadne ESOP od dane z príjmu), zavedenie nových nástrojov právnej istoty (zverenecké, resp. nadačné fondy).
- Zvýšenie podpory mikropôžičkového programu poskytovaného prostredníctvom SBA a to navýšením sumy ako i okruhu možných záujemcov.

[28] V súčasnosti je podľa registra NBS registrovaných 38 poskytovateľov služieb hromadného financovania. Najväčšiu a najznámejšiu platformu na Slovensku predstavuje Crowdberry. Platforma pomohla od svojho vzniku v roku 2015 prostredníctvom crowdfundingu ako i vlastného investičného fondu odfinancovať viac ako 100 spoločností kategórie MSP. Výška spravovaného kapitálu tejto platformy dosahuje 120 miliónov eur. [28]

7 Inovácie MSP

Iniciatíva *Small Business Act for Europe* stanovuje základné rámce aj pre zvyšovanie inovačnej výkonnosti malých a stredných podnikov a nabáda MSP na investície do výskumu[29]. Podpora inovácií a inovačných procesov je vládou SR v *Programovom vyhlásení*[30] považovaná za významný faktor hospodárskeho rastu. Slovensko dlhodobo zaostáva vo výške výdavkov na výskum a vývoj najmä v podnikateľskom sektore[31] (1,03 % HDP). Na úrovni EÚ tvorí podiel výdavkov podnikateľského sektora na celkových výdavkoch na výskum a vývoj približne 1,5% HDP, pričom Švédsko ako najvýkonnejšia krajina dosahuje až 2,67 % HDP. Vládne výdavky na výskum a vývoj v rámci EÚ 27 predstavujú približne 0,24 % HDP (vládne výdavky v SR sú na úrovni 0,18 % HDP). Podľa prieskumu *Regionálny inovačný potenciál MSP* z roku 2022 viac ako polovica MSP na Slovensku (50,8 %) nevynakladá na financovanie inovácií viac ako 10% zo svojich tržieb. Necelá štvrtina firiem (24,2 %) vynakladá na financovanie inovácií 11 % až 20 % zo svojich tržieb. V sumáre tak tri štvrtiny firiem (75 %) nevynakladali na financovanie inovácií viac ako 20 % zo svojich tržieb.

Inovácie a sledovanie trendov v odvetví, nie sú pre podniky len možnosťou, ale sú nevyhnutným predpokladom dlhodobého úspechu. Pre účely hodnotenia inovačného a výskumného prostredia európskych krajín zostavuje Európska komisia rebríček s názvom *European Innovation Scoreboard* (EIS). EIS sleduje 32 indikátorov v oblastiach rámcové podmienky, investície, inovačné aktivity a vplyvy[32]. Konečná hodnota inovačného indexu rozdeľuje krajiny do štyroch kategórií (lídri, silní inovátori, mierni inovátori a začínajúci inovátori).

Podľa výsledkov EIS je Slovensko dlhodobo zaradené medzi začínajúcich inovátorov spolu s Chorvátskom, Poľsko, Lotyšskom, Bulharskom a Rumunskom. Hodnota SR indexu v roku 2024 bola 65,1 % EÚ úrovne (lídri v oblasti inovácií sú krajiny, ktorých výkonnosť presahuje 125 % priemeru EÚ, do tejto skupiny patria Dánsko, Švédsko, Fínsko a Holandsko). Vzhľadom na rýchlejší rast inovačnej výkonnosti EÚ ako celku sa relatívna pozícia Slovenska zhoršila z úrovne 69 % priemeru EÚ v roku 2017 na spomínaných 65,1 % v roku 2024. Tento vývoj poukazuje najmä na pretrvávajúce štrukturálne problémy.

Významnú časť inovácií na Slovensku zabezpečujú najmä veľké podniky[33]. Potvrdzuje to aj spomínaný prieskum *Regionálny inovačný potenciál MSP* z roku 2022, podľa ktorého takmer tri štvrtiny MSP (71,4%) sledovanej vzorky nevykonávalo v uplynulých 12 mesiacoch žiadny druh inovačnej aktivity, 54,6 % ich dokonca neplánuje vykonávať ani v budúcnosti a 16,8% ich síce nevykonáva, ale aspoň v budúcnosti o nich uvažuje. Navyše počas uplynulých dvoch rokov uskutočnilo svoj vlastný výskum a vývoj len 12,5% MSP. Slovensko rovnako patrí medzi najslabšie krajiny (spolu s Rumunskom a Bulharskom) aj z hľadiska patentovej aktivity,

[29] Správa o stave implementácie iniciatívy SBA pre rozvoj sektora MSP na Slovensku. Dostupné na: https://www.economy.gov.sk/uploads/files/YJXYv7Hm.pdf

[30] NR SR. Dostupné na: https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=535376

[31] Z hľadiska jednotlivých veľkostných kategórií podnikov platí pravidlo, čím je väčšia veľkostná kategória podnikov, tým je vyššia výkonnosť podnikov v oblasti výskumu a vývoja. V roku 2023 tvorili mikropodniky len 2,7 % výdavkov podnikateľského sektora, malé podniky 14,4 % a stredné podniky 31,3 %. Veľké podniky si naďalej udržujú prevažujúce zastúpenie na celkových výdavkoch podnikového sektora. V roku 2023 predstavoval ich podiel 51,6 %.

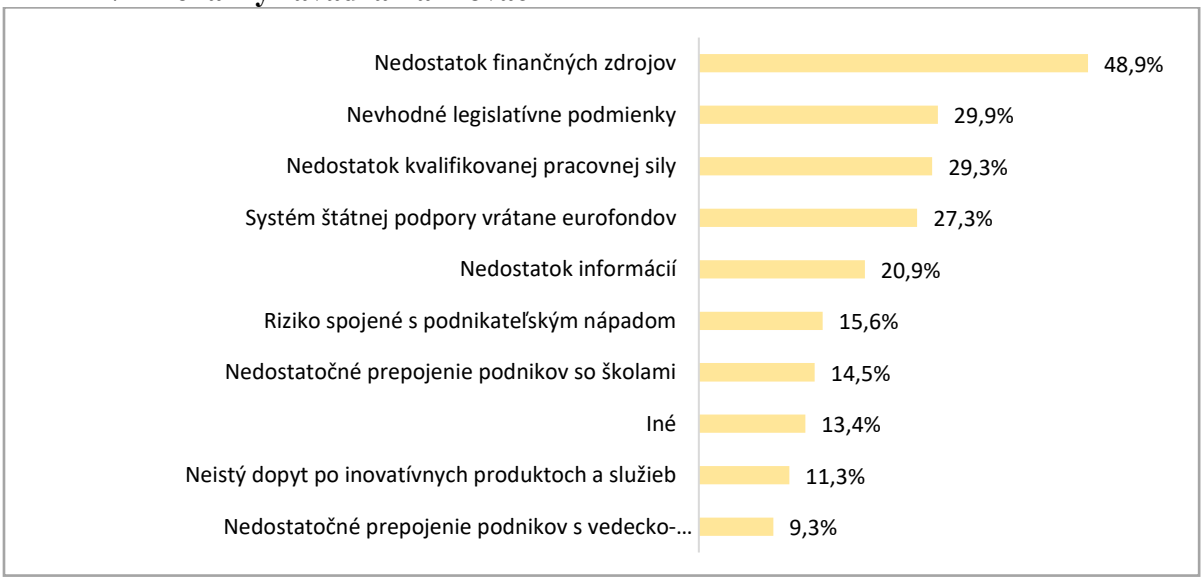
[32]Európska komisia. (2024). European innovation scoreboard. Dostupné na: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard_en

[33] ŠÚ SR. 2024. Inovačná aktivita podnikov v Slovenskej republike 2020-2022.

s hodnotami často pod 10 prihlášok na milión obyvateľov. Napríklad najvyšší počet patentových prihlášok dlhodobo vykazujú krajiny ako Švédsko, Fínsko, Dánsko, Holandsko či Nemecko, ktoré dlhodobo dosahujú hodnoty nad 300 prihlášok na milión obyvateľov. MSP čelia pri realizácii svojich inovačných aktivít rôznym problémom a bariéram, ktoré sa dajú zhrnúť nasledovne. MSP, najmä začínajúce a mikropodniky, majú obmedzený prístup k externému financovaniu (najmä alternatívnemu). Zároveň dlhodobo zápasia s nedostatkom odborne kvalifikovaných pracovníkov a manažérov. Tento problém sa prejavuje najmä pri realizácii inovácií, ktoré vyžadujú špecifické zručnosti. MSP zároveň čelia vyšším nákladom na získavanie nových špecialistov, čo súvisí aj s ich menšou výskumno-vývojovou základňou. Mnohé z malých a stredných podnikov nemajú dostatočné vedomosti a skúsenosti v oblasti riadenia inovačných procesov. Tieto interné bariéry súvisia s podnikovou stratégiou, organizačnou štruktúrou a kvalitou riadenia. MSP majú často obmedzené kapacity na získavanie potrebných informácií o možnostiach inovácií, financiách či technológiách. Chýbajú im znalosti o potrebách trhu a zákazníkov, ale aj o technológiách, ktoré by mohli využiť.

Problémom pre MSP je aj obmedzený prístup na zahraničné trhy a ich nízka účasť v medzinárodných projektoch, čo obmedzuje ich rastový potenciál. Vysoké náklady na implementáciu technológií a nedostatok skúseností s ich využitím sú ďalšou prekážkou. MSP často nemajú vybudovanú sieť partnerov z oblasti výskumu a vývoja. Oproti veľkým podnikom obmedzený prístup k zákazníkom, dodávateľom či univerzitám. Priaznivé inovačné prostredie vyžaduje funkčnú inovačnú infraštruktúru a spoluprácu medzi rôznymi aktérmi. Na Slovensku pretrváva – už spomínaná - všeobecne nízka úroveň podávania patentových prihlášok. Mnohé MSP odrádza od inovácií strach z neúspechu. Podľa prieskumu GEM 2024 až 44,1 % slovenských respondentov uviedlo, že by ich strach zo zlyhania odradil od podnikania. Tento faktor môže výrazne brzdiť inovačné ambície MSP a mal by byť zohľadňovaný pri nastavovaní podporných politík. Zložité administratívne procesy, časté zmeny legislatívy a vysoké náklady na dodržiavanie predpisov sú ďalšou významnou prekážkou. Navyše, MSP majú v porovnaní s veľkými podnikmi nižšiu trhovú silu, čo ich stavia do pozície pasívnych prijímateľov inovácií namiesto ich tvorcov.

Graf č. 7: **Prekážky zavádzania inovácií**

Zdroj: SBA, prieskum Regionálny inovačný potenciál, 2022

7.1 Strategické opatrenia

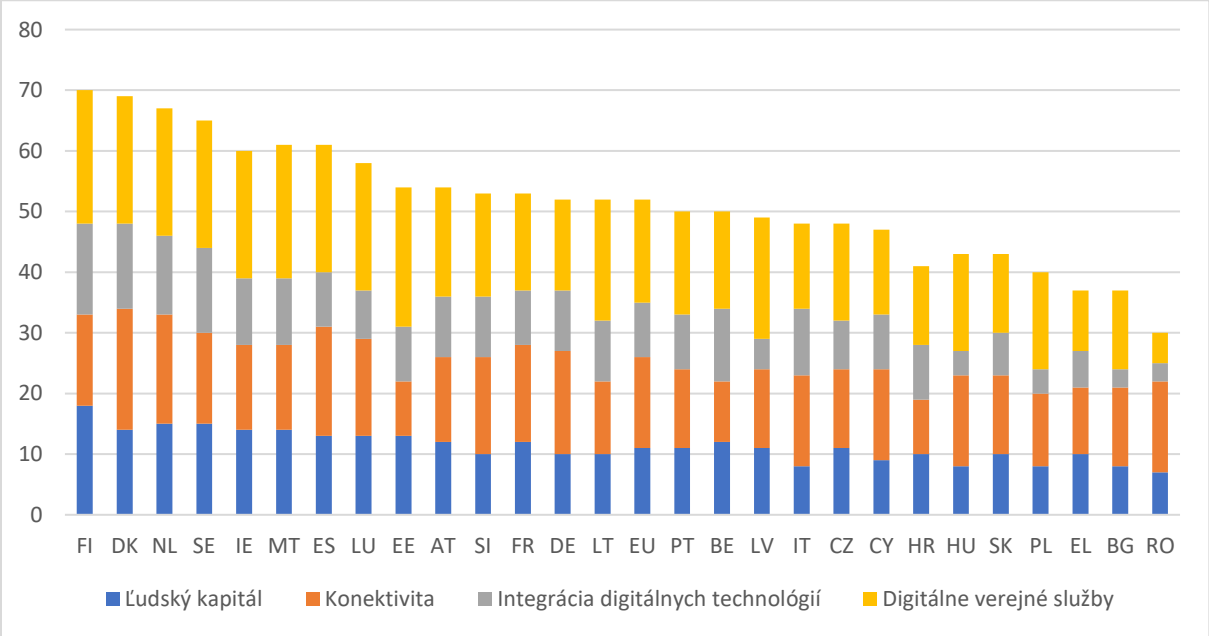
- Zaviesť daňový mechanizmus rollover relief na odloženie alebo úplné oslobodenie od dane z kapitálového zisku z exitu pri jeho reinvestícii do iného startupu alebo inovačného fondu.
- Zaviesť daňové zvýhodnenie pre investorov do startupov vo forme odpočítateľnej položky od základu dane alebo priamo daňového bonusu vo výške 30 – 45 % z hodnoty investície.
- Prijať komplexný startupový zákon poskytujúci jasný právny rámec pre vznik a financovanie začínajúcich inovatívnych podnikov vrátane daňových stimulov.
- Zaviesť program Startup Visa s cieľom zjednodušiť prilákanie zahraničných zakladateľov a technologických talentov do slovenského inovačného ekosystému.
- Rozvíjať špecializované finančné a podporné nástroje pre slobodné povolania a systematicky posilniť analytickú kapacitu štátu lepším prepájaním dátových registrov.
- Zvýšiť superodpočet nákladov na výskum a vývoj zo 100 % na 200 % a zaviesť zníženú sadzbu dane z príjmov na 10 % v prípade reinvestovania zisku u priemyselných MSP.
- Prijať opatrenia na postupné zjednodušovanie a uvoľňovanie regulácií, ktoré podnikom uľahčia experimentovanie s inováciami.
- Zvýšiť legislatívne aj motivačné zapojenie dôchodkových správcovských spoločností (DSS) do financovania rizikového kapitálu a inovácií.
- Vytvoriť atraktívny program pre post-exit podnikateľov s cieľom motivovať ich na reinvestovanie zarobeného kapitálu a mentoringových skúseností do mladších startupov.
- Zaviesť systém merania výkonnosti a dopadu inovačných politík s cieľom objektívne vyhodnocovať ich efektivitu a reálny prínos pre podnikateľské prostredie.
- Podporovať MSP pri rozvoji inovačných aktivít a strategických technológií v súlade s cieľmi iniciatívy Strategic Technologies for Europe Platform (STEP).

8 Digitalizácia MSP

Podobne, ako v iných oblastiach, existuje pomerne veľa dokumentov na tému digitalizácie a jej významu pre ekonomiku - na európskej i národnej úrovni, medzi inými aj *Programové vyhlásenie vlády SR*, opierajúc sa o politický program EÚ *Cesta k digitálnemu desaťročiu*[34].

Pre meranie stavu a pokroku, Európska komisia hodnotí od roku 2023 členské krajiny prostredníctvom *DESI Indexu* (Index digitálnej ekonomiky a spoločnosti) na základe miery digitalizácie v štyroch hlavných oblastiach: digitálne zručnosti, digitálna infraštruktúra, digitalizácia podnikateľského sektora a digitálne verejné služby. Slovensko sa v tomto hodnotení dlhodobo nachádza pod priemerom EÚ, pričom jeho pozícia sa **postupne zhoršuje** (z 19. priečky v roku 2014 po 23. miesto v roku 2022). Podobne, ako napríklad v prípade inovačného potenciálu firiem, na opačnej strane spektra sa nachádzajú ekonomiky krajín Dánska, Fínska, Švédska a Holandska.

Graf č. 8: **Poradie krajín podľa DESI 2022**

Zdroj: DESI 2022, European Commission

Digitalizácia predstavuje jeden z kľúčových faktorov konkurencieschopnosti, efektivity a inovačného potenciálu MSP a je nevyhnutná pre ich dlhodobú udržateľnosť, rast a schopnosť adaptovať sa na meniace sa trhové a technologické podmienky. Napriek rastúcemu významu digitálnych technológií zaostávajú slovenské MSP za priemerom EÚ v miere ich zavádzania, aj využívania, a to z dôvodu nedostatku digitálnych zručností[35] podnikateľov a zamestnancov.

[34] https://www.consilium.europa.eu/sk/infographics/digital-decade/

[35] Digitálne zručnosti popisujú schopnosti človeka efektívne, bezpečne a kriticky používať digitálne technológie na prácu, komunikáciu, učenie, tvorbu, ale aj riešenie problémov. Ich základná úroveň predpokladá bežné zručnosti, ako napr. používanie koncových zariadení (počítač, smartfón,..), používanie bežných programov (internetový prehliadač, e-mail,..), prácu s textovým editorom, zvládanie inštalácie aplikácií a pod.. Stredne pokročilými zručnosťami je napr. používanie cloudových služieb, základy spracovania dát alebo základy práce so sociálnymi sieťami na úrovni firmy. Pokročilé (špecializované) digitálne zručnosti zahŕňajú napr. programovanie, vývoj aplikácií, správu IT infraštruktúry, prácu s AI, IoT, a pod.

Základné digitálne zručnosti podľa správy *Digitálne desaťročie 2030*[36] malo 51,3 % obyvateľov Slovenska. Mnohé MSP stále využívajú len základné digitálne nástroje, ako sú webové stránky alebo e-mailoví klienti, zatiaľ čo pokročilé technológie (cloudové služby, e-commerce, automatizácia, alebo využívanie big data) sú rozšírené len v obmedzenej miere.

Ukazovateľ DESI 2024 v miere integrácie digitálnych technológií v rámci prostredia MSP radí slovenské firmy takmer na koniec rebríčka (25. miesto). Výrazne podpriemerné je v prípade slovenských MSP aj využívanie nástrojov elektronického obchodu. Online obchodné platformy prevádzkuje len 14,4 % slovenských podnikov a obrat z tohto typu predaja tvorí len 8 % celkového ročného obchodného obratu v SR. Priemerná hodnota EÚ je pritom v týchto ukazovateľoch 19,7 % spoločností, resp. 11,9 % podielu z celkového obratu. Lídrom v prevádzkovaní obchodných platforiem je Dánsko s 35,7 %-ným podielom obchodných platforiem, registrovaných MSP. Najväčší podiel obratu z online predajov má Írsko (21,1 %), v prípade ktorého je to však výsledkom špecifickej situácie, kedy je krajina európskym domicilom mnohých globálnych technologických firiem s významným podielom aj na trhu EÚ.

Cloudové služby využíva 29,1 % slovenských MSP (EÚ priemer je na úrovni 37,9 % podnikov). Podiel slovenských MSP, ktoré pri výkone svojej činnosti využívajú umelú inteligenciu (AI) sa blíži európskemu priemeru (6,4 % MSP vs. 7,4 %). V ukazovateľoch využitia práce s big data a dátovou analytikou (proces práce s informáciami, určenými pre rozhodovanie) sa slovenské MSP s podielom 28,6 % znova približujú priemeru EÚ (32 % MSP). Väčšina krajín EÚ však dosahuje nadpriemerné hodnoty.

Rovnako ako zahraničné, aj slovenské firmy čelia vysokým počtom **kybernetických útokov**. Aj keď v tomto ukazovateli nie sú dostupné dáta špecificky za MSP, o rozsahu hrozby ktorým čelia si možno urobiť obraz podľa celkového počtu kybernetických útokov na komerčnú sféru. Podľa Asociácie kritickej infraštruktúry SR je v SR zaznamenaných v priemere 1443 útokov týždenne na jednu organizáciu[37]. Podľa *Prieskumu stavu kybernetickej bezpečnosti v sektore MSP*[38] sa v roku 2022 kybernetickou bezpečnosťou aktívne zaoberalo len 31,3 % firiem. Až 66,3 % sa tejto problematike nevenovalo a 2,4 % nemalo jasnú predstavu o tom, čo kybernetická bezpečnosť znamená. Iný prieskum - *Kybernetická bezpečnosť*[39] - z roku 2023 ukázal, že len 19 % MSP má samostatný rozpočet na kybernetickú bezpečnosť. Až 71,5 % firiem takýto rozpočet nemá. Opatreniami v podobe interných dokumentov zohľadňujúcich problematiku riadenia kybernetických rizík (neoprávnený prístup k údajom, ransomware, pishing, zlyhanie záloh, atď.) disponovalo v roku 2022 podľa Eurostatu[40] 25,0 % slovenských MSP. To radí tunajšie firmy až na 23. miesto spomedzi 27 EÚ krajín, a teda výrazne pod ich priemer, ktorý je na úrovni 36 %.

[36] https://digital-skills-jobs.europa.eu/en/european-interactive-map/slovakia
[37] https://www.akisr.sk/kyberneticka-bezpecnost-na-slovensku-ako-sa-chranit-pred-rastucimi-hrozbami?
[38] https://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2022/08/Prieskum-stavu-kybernetickej-bezpečnosti-v-sektore-MSP-sprava-z-prieskumu.pdf
[39] https://cybercompetence.sk/wp-content/uploads/dokumenty/na_stiahnutie/letak_KB-prieskum_verejnej_mienky_msp_2023.pdf
[40] https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Enterprises_with_documents_on_measures,_practices_or_procedures_on_ICT_security,_2024_(%25_of_enterprises).png

8.1 Strategické opatrenia

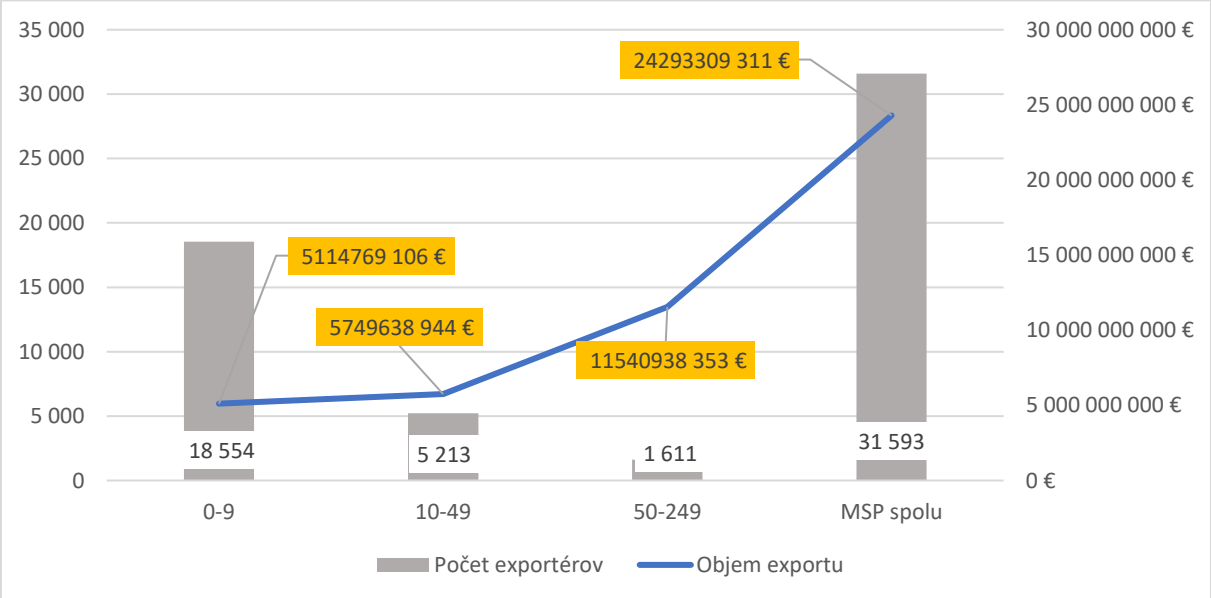
- Podporovať vzdelávanie zamestnancov priamo na pracovisku zamerané na získavanie digitálnych zručností.
- Podporovať využívanie a ďalší rozvoj nástrojov na hodnotenie digitálnej vyspelosti MSP.
- Podporovať digitalizáciu MSP prostredníctvom cielených finančných nástrojov, najmä digitálnych voucherov, grantových schém a poradenských programov, ktoré podnikom uľahčia zavádzanie digitálnych technológií a zvyšovanie ich digitálnej vyspelosti.
- Zaviesť daňové úľavy alebo iné formy zvýhodnenia pre tie podniky, ktoré sa v prvej vlne aktívne zapoja do prechodu na elektronickú fakturáciu (e-fakturáciu).
- Integrovať Obchodný register SR s Jednotným podnikateľským kontom (JPK) s cieľom umožniť centrálnu správu registračných, daňových a odvodových povinností podnikateľa.
- Implementovať cielené programy na podporu návratu Slovákov zo zahraničia a systematicky zlepšovať pracovné podmienky v krajine.
- Zautomatizovať výmenu informácií medzi regionálnymi úradmi verejného zdravotníctva a zrušiť duplicitnú oznamovaciu povinnosť podnikateľov pri vzniku potravinárskej prevádzkarne.
- Zriadiť Jednotný cezhraničný portál V4 obsahujúci procesné informácie, integračné prepojenia a služby AI asistentov pre oblasť verejného obstarávania a podnikania.
- Dôsledne uplatňovať princíp „only-once“ (jedenkrát a dosť) v elektronickej komunikácii firiem s inštitúciami štátnej správy.
- Zaviesť takzvanú mikro-procedúru pre jednoduché spoločnosti so štandardizovaným vzorom zakladateľskej listiny a automatizovaným zápisom do 24 hodín.
- Podporiť využívanie otvorených dát (Open API) v rámci rozhrania OR SR 2.0 s cieľom uľahčiť rozvoj inovatívnych služieb a automatizáciu procesov.
- Investovať do rozvoja vysokorýchlostného internetového pripojenia vrátane 5G sietí s prioritným zameraním na vidiecke a menej rozvinuté oblasti.

9 Internacionalizácia MSP

Podobne, ako iné kľúčové oblasti pre podnikanie MSP, aj základné východiská internacionalizácie MSP definuje iniciatíva *Small Business Act for Europe*. Podľa nej by EÚ a členské štáty mali nabádať MSP lepšie využívať príležitosti, ktoré ponúka jednotný trh, predovšetkým zdokonalením systému správy a informovanosti v súvislosti s politikou jednotného trhu. Podpora internacionalizácie MSP je definovaná napríklad aj v *Programovom vyhlásení vlády SR*.

Najväčší podiel slovenského zahraničného obchodu sa v roku 2023 realizoval s členskými štátmi Európskej únie, pričom na tieto trhy smerovalo až 77,4 % celkového exportu tovaru. Hoci malé a stredné podniky predstavujú podľa údajov Štatistického úradu SR až 99,9 % všetkých podnikov na Slovensku, rozhodujúcu časť exportu zabezpečujú predovšetkým veľké spoločnosti. Podiel MSP na slovenskom vývoze predstavuje približne 30 %[41]. Väčšinu z tohto objemu vytvárajú právnické osoby (fyzické osoby – podnikatelia sa na exporte podieľajú približne 0,9 %). V roku 2024 dosiahla celková hodnota vývozu realizovaného slovenskými MSP približne 24 mld. eur. Najväčší podiel dosahujú stredné podniky – 14%, mikropodniky, ktorých početnosť je v ekonomike najvyššia, dosahujú cca 8%. Jednotný trh EÚ predstavuje pre slovenské MSP primárny cieľový trh, teda ich prirodzené prostredie pre expanziu a rast. Prekonávanie prekážok dovozu a vývozu do krajín EÚ je pre MSP výrazne vyššie ako v prípade veľkých podnikov. Pre MSP je vo všeobecnosti ťažšie a nákladnejšie dostať sa ku kapitálu, informáciám a znalostiam, čo má vplyv na menší dôraz na internacionalizáciu a marketingové aktivity v zahraničí.

Graf č. 9: **Objem exportu realizovaný MSP a počet MSP, ktoré exportujú, 2025, objem exportu v eur (práva os)**

Zdroj: Postavenie MSP v ZO, SBA na základe údajov a metodiky ŠU SR

Počet exportujúcich MSP sa od roku 2015 zásadne **nemení**. Do zahraničia dokáže exportovať asi 5,21 % z celkového množstva slovenských registrovaných MSP. Tento výsledok je relatívne porovnateľný s exportom iných krajín EÚ, ale nachádza sa pod priemerom krajín

[41] Kalkulované po vylúčení vývozu zahraničných osôb.

Európskej únie. Priemer Európskej únie je 5,8 % exportujúcich MSP. Na dne rebríčka sa nachádza Česko s podielom iba 1,2 % exportujúcich MSP. Premiantami sú Slovinci, export do zahraničia robí 14,9 % zo slovinských MSP. Vysoký je podiel aj v Nemecku, kde exportuje 9,9 % všetkých MSP a aj v Estónsku s 10,8 %. [42]

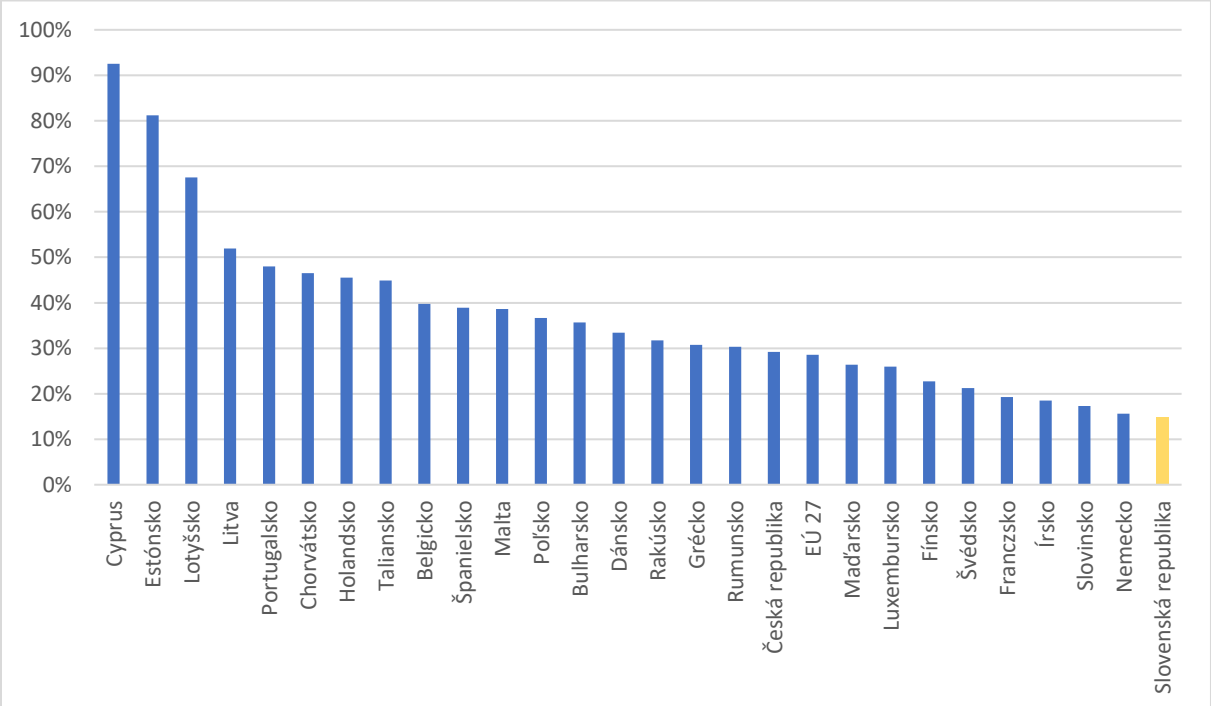
Podiel **objemu exportovaného tovaru** MSP na celkovom exporte dosahuje od roku 2015 približne 30 % a z dlhodobého hľadiska sa zásadnejšie **nemení**. Absolútna hodnota exportu slovenských MSP postupne rastie.

Ako zásadný **problém** sa nejaví počet MSP, ktoré exportujú do zahraničia, ale objem realizovaného exportu do krajín EÚ. Tento ukazovateľ znamená, že z celkového finančného objemu exportu Slovenska len 31 % realizujú MSP. Ide o nižší podiel ako je priemer Európskej únie (39 %).

Zlyhávanie slovenského exportu sa prejavuje aj na exporte do krajín **mimo Európskej únie**. Počet slovenských exportérov veľkostnej kategórie MSP dosahuje len asi 4 100 subjektov (0,69 % slovenských MSP), čo je na úrovni menších ekonomík. To je ďaleko najhorší výsledok spomedzi všetkých krajín, keďže priemer Európskej únie je okolo 2,19 %.

Objem exportu do tretích krajín realizovaných MSP spomedzi objemu tovaru do tretích krajín dosahuje na Slovensku len 14,9 %. Lídrami sú Lotyšsko, Estónsko a Cyprus.

Graf č. 10: **Podiel exportu MSP do tretích krajín realizovaných MSP z hľadiska objemu, 2023**

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe Eurostat[43]

[42] Početnosť MSP je počítaná z SME Performance Review - Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs a počet exportujúcich MSP zo štatistík Eurostatu JRC Publications - Annual Report on European SMEs 2024/2025, SME performance review

[43] [ext_tec01] Trade by NACE Rev. 2 activity and enterprise size class

Pre SR je teda charakteristický **nižší podiel internacionalizácie MSP**. Súvisí to s obmedzenou schopnosťou MSP exportovať na zahraničné trhy, pričom táto skutočnosť je ešte skreslená exportom do geograficky, kultúrne a jazykovo blízkej Českej republiky. Objem exportu do ČR realizovaný MSP dosiahol v roku 2024 asi 23,5 % z celkového exportu MSP. Druhým dôvodom je koncentrácia MSP len na domáci trh.

Z analýzy *Zapojenie MSP do medzinárodného obchodu na trhoch tretích krajín* vyplýva, že vďaka členstvu Slovenska v EÚ sú legislatívne podmienky exportu slovenských MSP porovnateľné s inými krajinami.[44] Zároveň aj to, že MSP chýba znalosť administratívnych procedúr v cieľových krajinách, odrádzajú ich vysoké dodacie náklady, nevedia identifikovať obchodných partnerov v zahraničí, ktorých získavanie je nákladné. Finančná investícia do exportu je vysoká a v prípade sporov je ich riešenie príliš nákladné.[45]

Potvrdzuje to aj prieskum *Internacionalizácia malého a stredného podnikania* z roku 2023. Za najvýznamnejšiu bariéru internacionalizácie považujú mikro, malí a strední podnikatelia vykonávajúci internacionalizačné aktivity nedostatočnú podporu zo strany štátu (36,3%). Druhou najvýznamnejšou bariérou je nedostatok informácií o zahraničných trhoch (32,4%) a treťou bariérou je administratívna náročnosť (32,0%). Takmer 30% podnikateľov (29,3%) nemá dostatok finančných zdrojov na internacionalizačné aktivity, resp. považuje konkurenciu na zahraničných trhoch za bariéru (29,0%). Jazykovú bariéru považuje 27,4% respondentov za významnú. Regulačné obmedzenia považuje za významnú bariéru viac ako pätina respondentov (21,6%). Viac ako desatina (10,8%) považuje interné a manažérske schopnosti za významnú bariéru 29 internacionalizácie. Kultúrne rozdiely považuje za významnú bariéru 7,3% MSP.

Z rovnakého prieskumu tiež vyplýva, že na Slovensku podľa opýtaných MSP najviac chýba zvýhodnený finančný nástroj pre internacionalizačné aktivity podnikateľov (40,6%), nasledovaný informačnou podporou (37,6%), vzdelávacou podporou (33,2%) a propagačnou podporou (31,7%). Približne pätine opýtaných podnikateľov (24,8%) chýba poradenská podpora pre internacionalizačné aktivity.

9.1 Strategické opatrenia

- Posilniť schémy exportného financovania a poistenia cez EXIMBANKU SR.
- Zavedenie exportných voucherov pre MSP na certifikácie a právne služby.
- Zabezpečiť posilnenie kapacít a zdrojov inštitúcií podporujúcich MSP a zvýšiť štátnu pomoc pre MSP v záujme posilnenia ich konkurencieschopnosti a inovačnej výkonnosti.
- Monitorovať a vyhodnotiť súčasné nástroje internacionalizácie, v prípade ich nedostatočného využívania alebo neaktuálnosti zvážiť ich zmenu.
- Podpora vzdelávacích aktivít (vydanie manuálu, workshopy a pod.) v oblasti kultúrnych rozdielov a obchodných zvyklostí na zahraničných trhoch s cieľom znížiť bariéry exportu a internacionalizácie.

[44] Zapojenie MSP do medzinárodného obchodu na trhoch tretích krajín: https://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2023/12/Zapojenie-MSP-do-medzinarodneho-obchodu-na-trhoch-tretich-krajin.pdf

[45] Regulácia internacionalizácie z pohľadu postavenia MSP v EÚ a SR: https://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2020/06/Regulacia-internacionalizacie.pdf

- V spolupráci so ŠÚ SR zabezpečovať pravidelné monitorovanie a analytické vyhodnocovanie zahranično-obchodných aktivít MSP za účelom identifikácie slabých stránok v oblasti internacionalizácie.

10 Zelená ekonomika

Aj keď Slovensko patrí v spotrebe fosílnych palív ku krajinám s najnižším podielom v rámci EÚ[46], MSP budú musieť prispieť k ďalšej dekarbonizácii hospodárstva hľadaním rezerv v oblasti znižovania energetickej náročnosti procesov, zlepšovania energetických parametrov budov, prijímaním opatrení obehového hospodárstva, ale napríklad aj výraznejšími investíciami do elektromobility. Bez týchto opatrení môže podľa analýzy Národnej banky Slovenska len v oblasti ekonomiky dôjsť do roku 2100 k postupnému poklesu HDP o cca 7,5 %.

V Slovenskej republike dochádza od roku 1995 k postupnému znižovaniu **energetickej náročnosti,** do roku 2022 zaznamenala pokles o 46,9 %, posledných desať rokov je však charakterizovaných skôr spomalením tohto tempa. Z pohľadu slovenských MSP sú energeticky najnáročnejším prvkom zastaralé budovy, ktorých modernizácia ostáva pre MSP najväčšou výzvou. Štatistické údaje, ktoré v zoradení podľa spotreby energie v budovách na meter štvorcový korelujú so zoradením krajín podľa celkovej spotreby energie v priemysle preto indikujú, že v prípade SR je možné dosiahnuť významnejšie úspory práve v ďalšom zlepšovaní energetickej efektivity budov. Pojem obehové hospodárstvo[47] znamená, že namiesto toho, aby sa výrobky vyrobili – použili – vyhodili (tzv. lineárny model), v obehovom hospodárstve sa výrobky navrhujú tak, aby boli trvácne, opraviteľné, znovu použiteľné alebo zdieľané. Prechod na obehové hospodárstvo otvára priestor aj pre nové služby a obchodné modely, ako napríklad zdieľanie produktov alebo predaj zážitkov namiesto fyzických produktov. Podľa *Circularity Gap Report*[48] je stav globálnej cirkulárnej ekonomiky za rok 2024 na úrovni 6,9 %, čo je pokles oproti predošlým rokom. Táto hodnota ukazuje podiel využívania druhotných materiálov ako vstupov na celkovom materiálovom využití. Podľa údajov Eurostatu Slovensko opätovne vrátilo do obehu 10,6% recyklovaných materiálov, čo predstavuje takmer priemer EÚ (11,8%). Výrazne však zaostávame za lídrom v tejto oblasti, ktorým je Holandsko (30,6%).[49]

Prostredníctvom cestnej dopravy sa v SR realizuje takmer 70% prepravy tovarov a viac ako 90% dopravy osôb. Z pohľadu energetickej náročnosti a produkcie skleníkových plynov tak oblasť dopravy tvorí jedno z najproblematickejších pododvetví hospodárstva.

Jedným z aktuálnych riešení znižovania skleníkových plynov je elektromobilita, no obmedzené formy jej podpory v SR sa odrážajú na veľmi nízkej obnove vozového parku. V roku 2024 bol priemerný podiel novo-registrovaných elektrifikovaných osobných automobilov na trhu EÚ 20,7 %. Slovenská republika je v adopcií elektromobility s podielom ani nie 5% najslabšou krajinou únie. Naopak vývoj infraštruktúry nabíjacích bodov na Slovensku zaznamenal výrazné zlepšenie, kedy k 31. marcu 2025 bolo v SR

[46] V tejto súvislosti Slovensku pomáha energetický mix výroby elektrickej energie, v rámci ktorého tvoria fosílne palivá len 15 %, čo je spolu s podobnou hodnotou Dánska (16%) výrazne najmenej spomedzi všetkých členských štátov EÚ (priemer EÚ je 32%). Tieto hodnoty sa odrážajú aj na celkovej spotrebe fosílnych palív v hospodárstve, kde SR s 59,5% podielom má šiestu najnižšiu spotrebu, priemer EÚ dosahuje 70,9%.

[47] Obehové hospodárstvo a odpadové hospodárstvo spolu úzko súvisia, pretože cieľom obehového hospodárstva je minimalizovať vznik odpadu a udržať materiály v obehu čo najdlhšie – cez opätovné použitie, opravu, recykláciu či zdieľanie. Odpadové hospodárstvo sa potom zameriava na efektívne triedenie, spracovanie a zhodnocovanie odpadu, čím podporuje praktickú realizáciu princípov obehového hospodárstva.

[48] CGR Global 2025

[49] https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20241113-1

dostupných 2.521 verejných nabíjacích bodov pre elektromobily, rozmiestnených v cca. 1.000 lokalitách**.**

10.1 Strategické opatrenia

- Podporiť produkciu ekologických výrobkov a služieb ako nástroj na pomoc slovenským MSP pri exporte do vyspelých tretích krajín, čím sa zmierni ich závislosť od vlastných finančných zdrojov.
- Zrušiť povinnosť viesť a uchovávať evidenciu o neobalových materiáloch a ohlasovať údaje Ministerstvu životného prostredia SR pre výrobcov, ktorí uvedú na trh menej ako 100 kg neobalových výrobkov ročne.
- Posilniť celkové kapacity v oblasti výskumu a vývoja na účely podpory a rozvoja eko-inovácií.
- Zaviesť opatrenia na zlepšenie účinnosti hospodárenia s vodou, jej skladovanie a opätovné využívanie, vrátane budovania systémov včasného varovania a zmeny vo využívaní pôdy.
- Podporiť medziodborovú spoluprácu medzi verejnou správou, ministerstvami, mestami a obcami, výskumnou a podnikovou sférou v oblasti výskumu a vývoja nových riešení pre obehové hospodárstvo a vytvoriť platformy na riešenie špecifických problémov v oblasti obehovej ekonomiky.
- Zabezpečiť zdieľanie dát a informácií o obehovom hospodárstve vo viacerých hodnotových reťazcoch s cieľom umožniť podnikateľom účinnejšie sa zapájať do aktivít spojených so zavádzaním modelov obehového hospodárstva.
- Podpora obehovej ekonomiky v podnikoch, určená na pokrytie rôznych druhov nákladov, ktoré podnikom alebo výskumným inštitúciám vznikajú pri riešení špecifických problémov spojených s cirkulárnou ekonomikou.
- Podporiť iniciatívy zamerané na zvyšovanie povedomia a vzdelávacie aktivity v oblasti cirkulárnej ekonomiky.
- Zaviesť aktivity a opatrenia zamerané na zvyšovanie porozumenia označovať výrobkov a budovanie povedomia o jednotlivých, nielen energetických, eko-značkách.
- Zintenzívniť podporu z verejných zdrojov a zaviesť širšiu paletu podporných nástrojov, ako sú úľavy z daní a poplatkov či zrýchlené odpisy, pri uplatňovaní technológií znižujúcich energetickú spotrebu podnikov.

11 Znevýhodnené skupiny

Znevýhodnené skupiny obyvateľstva čelia v podnikateľskom prostredí množstvu tradičných i špecifických bariér, ktoré im bránia v plnohodnotnom zapojení do ekonomických aktivít. Medzi znevýhodnené skupiny zaraďujeme ženy, ktoré napriek rastúcej ekonomickej aktivite stále čelia rodovým stereotypom a nízkemu zastúpeniu medzi podnikateľmi. Mladých ľudí, ktorí sú znevýhodnení najmä nedostatkom skúseností a praktických zručností, čo obmedzuje ich vstup do podnikania. Staršie osoby a seniori, ktorí sú znevýhodnení predovšetkým vekom, avšak disponujú cennými skúsenosťami, časom a mnohokrát aj finančnými zdrojmi. Osoby so zdravotným postihnutím, ktorí zápasia s diskrimináciou, obmedzenými pracovnými možnosťami a slabým prístupom k vzdelávaniu. V neposlednom rade občania tretích krajín, ktorí čelia jazykovým a legislatívnym bariéram, ako aj predsudkom, ktoré sťažujú ich integráciu do ekonomického prostredia. **Nevyužitým potenciálom** ekonomického rastu môže byť práve podnikateľská aktivita týchto znevýhodnených skupín.

Ženy predstavujú 51 % z celkovej populácie Slovenska a až 47 % ekonomicky aktívneho obyvateľstva Slovenska.[50] Počet ekonomicky aktívnych žien bol v roku 2025 na úrovni 1,3 milióna. Napriek tomu však ženy tvoria menej ako 1/3 podnikateľov na Slovensku. Zastúpenie žien v podnikateľskom sektore na Slovensku malo v rokoch 2017 až 2024 klesajúci trend. Kým v roku 2017 predstavoval podiel samozamestnaných žien 31,0 %, v roku 2024 klesol na 24,4 %. V roku 2025 sa tento podiel mierne zvýšil na 25,2 %.

Podľa údajov Eurostatu bol v roku 2024 podiel mladých ľudí ako samozamestnaných osôb do 29 rokov v Slovenskej republike na úrovni 13,4 % Aj v tejto vekovej kategórii je podnikanie stále prevažne doménou mužov, pričom podiel žien v podnikaní v tejto vekovej kategórii v posledných dvoch rokoch klesá. Podľa údajov OECD, 16 % mladých ľudí na Slovensku začína podnikať v dôsledku nedostatočných pracovných príležitostí, pričom priemer EÚ je 18 %. Čo sa týka podnikateľskej aktivity starších osôb vo veku 50+, podľa údajov Eurostatu má Slovenská republika najnižší podiel samozamestnaných osôb vo veku 50 – 64 rokov v rámci krajín V4. Z pohľadu dlhodobej nezamestnanosti osôb so zdravotným postihnutím (ZP) v rámci krajín V4 a priemeru EÚ môžeme pozorovať, že najvyšší podiel dlhodobo nezamestnaných osôb so ZP na celkovom počte dlhodobo nezamestnaných osôb vykazuje Slovenská republika, a to na úrovni 66,4 % v roku 2024 (priemer krajín EÚ je 32,3%).[51] Práve jedným zo spôsobov, akým osoby so ZP môžu reagovať na obmedzené možnosti zamestnania sa, je snaha o samostatnú zárobkovú činnosť alebo podnikanie. To môže predstavovať možnosť ekonomického uplatnenia pre mnohých migrantov. V mnohých európskych krajinách je podnikanie občanov tretích krajín dynamicky rastúcim fenoménom. Občania tretích krajín podnikatelia môžu prinášať inovatívne podnikateľské nápady a unikátne produkty a služby.

[50] ŠÚ SR. 2025. Zamestnanosť a nezamestnanosť v SR za 4. štvrťrok 2024 (Výsledky výberového zisťovania pracovných síl) vrátane modulu 2024: Mladí ľudia na trhu práce.

[51] Eurostat. 2025. Long-term unemployment by level of disability (activity limitation) - % of total unemployment. Dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsa_upgadl/default/table?lang=en&category=dsb.dsb_lab

11.1 Strategické opatrenia

- Zjednodušiť postupy, diverzifikovať financovanie a vyvinúť nástroje zohľadňujúce rodové aspekty (mikroúvery, granty, crowdfunding).
- Poskytovať dlhodobé, prakticky zamerané vzdelávanie na rozvoj podnikateľských a manažérskych zručností žien, najmä v počiatočných fázach podnikania.
- Podporiť podnikateľskú aktivitu osôb vo veku 55+ prostredníctvom rozvoja podnikateľských zručností, poradenských a mentoringových služieb, znižovania administratívnej záťaže a vytvárania zvýhodnených finančných a daňovo-odvodových podmienok pre začínajúcich podnikateľov.
- Vyhľadávať pracovné príležitostí pre starších (55+) úradmi práce a preplatenie mentora firme, ktorá zamestná staršieho pracovníka.
- Zjednodušiť vízové povinností, aj získanie trvalého pobytu či občianstva pre kvalifikovaných občanov tretích krajín.
- Znížiť hodnoty alebo úplné odstrániť povinnosti cudzinca pri žiadosti o prechodný pobyt (za účelom zamestnania aj podnikania) preukázať objem finančných prostriedkov na účte.
- Zjednodušiť uznávanie vzdelávania zo zahraničia a prehodnotiť jazykové požiadavky pri uznávaní zahraničných kvalifikácií cudzincov.
- Vytvárať pracovné príležitostí pre zdravotne znevýhodnených napr. pri výkone prác vo verejnom záujme.
- Zlepšiť fungovanie a posilniť podporu sociálnych podnikov, ako nástroja integrácie znevýhodnených skupín na trhu práce, najmä prostredníctvom znižovania administratívnej záťaže pri získavaní štatútu registrovaného sociálneho podniku a príspevkov pre sociálne podniky, stabilného financovania a posilnenia spolupráce so samosprávami.
- Vytvoriť udržateľnejšie modely financovania s cieľom znížiť závislosť podporných iniciatív od európskeho projektového financovania a zabezpečiť kontinuitu podpory inkluzívneho podnikania.
- Realizovať pravidelné monitorovanie a hodnotenie vekových a rodových aspektov podnikania v SR.

Zoznam zdrojov

Webové zdroje:

- https://www.imd.org/
- https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/sme-strategy-and-sme-friendly-business-conditions/sme-performance-review_en#policy-studies
- https://www.worldbank.org/en/businessready
- https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/sme-strategy-and-sme-friendly-business-conditions/sme-performance-review_en
- https://zlepsipodnikanie.mhsr.sk/balicky/
- https://joint-research-centre.ec.europa.eu/entrecomp-entrepreneurship-competence-framework_en
- Flash Eurobarometer 354 (2012): https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/1024
- https://www.sbagency.sk/sites/default/files/analyza_podnikatelskeho_vzdelavania.pdf
- https://www2.gemconsortium.org/report/gem-slovensko-2022-2023-podnikanie-na-slovensku-viac-dorazu-na-inovacie-a-digitalizaciu
- https://cms.npc.sk/aktuality/makke-zrucnosti-potrebuje-kazdy-kto-sa-chce-uplatnit-na-pracovnom-trhu-dnes-aj-v-buducnosti
- https://www.minedu.sk/pisa-hodnotila-tvorive-myslenie-skore-slovenskych-ziakov-je-pod-priemerom-zlepsenie-prinesu-aj-rozbehnute-vzdelavacie-reformy/
- https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/8a6fc78c-cf4f-45e1-a1ee-2c98622eaef7
- https://www.researchgate.net/publication/373013850_Startups_and_Global_Startup_Ecosystems
- https://www.zps.sk/assets/files/2024-06-20-brozura-prvy-zamestnanec-01.pdf
- https://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2025/05/Sprava-z-prieskumu_Pristup-k-financovaniu-2025_final.pdf
- https://www.consilium.europa.eu/sk/infographics/digital-decade/
- https://digital-skills-jobs.europa.eu/en/european-interactive-map/slovakia
- https://cybercompetence.sk/wp-content/uploads/dokumenty/na_stiahnutie/letak_KB-prieskum_verejnej_mienky_msp_2023.pdf
- https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Enterprises_with_documents_on_measures,_practices_or_procedures_on_ICT_security,_2024_(%25_of_enterprises).png
- SME Performance Review - Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs a
- JRC Publications - Annual Report on European SMEs 2024/2025, SME performance review
- [ext_tec01] Trade by NACE Rev. 2 activity and enterprise size class
- https://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2023/12/Zapojenie-MSP-do-medzinarodneho-obchodu-na-trhoch-tretich-krajin.pdf
- https://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2020/06/Regulacia-internacionalizacie.pdf

Legislatíva:

- Zákon č. 189/2025 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 265/2022 Z. z. o vydavateľoch publikácií a o registri v oblasti médií a audiovízie a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o publikáciách) a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č.

264/2022 Z. z. o mediálnych službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o mediálnych službách) v znení neskorších predpisov s účinnosťou od 1. augusta 2025

- Zákon č. 401/2024 Z. z. , ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov s účinnosťou od 1. marca 2025